

شورا

۹ عدد ۷۹

مئی ۱ = سنہ ۱۹۱۷

محرری: رضا الدین بن فخر الدین

ناشری: م. شاہد و م. ذاکر رمیفلر

دینلر حقندہ نظریات۔

سرورالدین بن مفتاح الدین

اسلام دیتی وانا تلی.

آروپا مدنیتینک فائدہ

سی وضرری۔

دین درسلیرینہ تنقید

مناسبتی بلدن۔

من. ییکبولام.

تراجم احوال۔

جہام ییک دولتشاہ.

شورا اوقوچیلردن سؤال۔

نوشیروان یاوشف.

تربیه و تعلیم:-

«مکتب و مدرسہ لرمز حقندہ

فکرلر»-علاء الدین خدایاروف.

«پروفیسور مولر ومینم اصولم»

عبدالحمید المسلمی.

مطبوع اثرلر.

اشعار.

مراسلہ و مخابره:

پیرم. دربند. شادربن.

قازان.

روسیه مسلمانلارینک

برنچی اسمیز دلری۔

رف.

محررم شیخ زین الله

حضرتلری حقندہ مرثیہ۔

رمزی.

كونسز بابا

«توركستانده بورگان چاقده»

انديجان و فرغانه اوبلاستى دن يوزايلى چاقروملىر چاماسنده يوغاريدارق، «تياشان» طاولرنگ ايتنه كنده، قرغزلار اجنده «كونسز بابا» اسمنده برمشهور قبر بارم بوقبر بيك يوك طاولنگ نهق اورتاسنده، چوقورلقده، اطرافى تورلى آغاچلر ايله چولغانوب آلتان، كون اورتاسنده، توش وقتدهده بوجيركه برده قويات قازامى، آغاچلر توبندن توگه ره كه نوب، آرو هم بيك صالحون صو آغوب طوراً شول آغاچلرنگ نهق اورتا چيرنده كنه اوچ قبر بار، قبرلرنگ اوستنده بيك ايسكيدن قالغان يازمه طاشلارده بار، لکن بو يازولرنى، سنه و ايلرن طانوب بولمى، شولايده برطاشيده يازلغان سنه، آنى و بر نيجه فارسىجه سوزلرنى كوچروب آلتان ايدم، مع التأسف شولارنى يازغان خاطره دفترم بوغالغانلى سببى مونده كوچروب يازا آلیم، خاطرمده قالمغان .

قرغزلارنگ «بى» سى، قاضى سى، كونسز بابايگ كرامتلرن و خارق العاده اشلرن توبه نده كچه سويله دى:

ميك سويله كان قاضينگ اوچ خاتونى بار، اولگى قارط خاتوندن برده بالا بولماچ، اوزلرنگ عادتلى بويجه، بر قربانلق آلوب كونسز باباغه بارغانلار. آنده قربانلقى بوغازلان، شيبخنى آشتاقچ، آنده اوق قونارغده قالغانلار. توشه ايله خاتونى يوقلاغانده بر توش كورگان؛ خاتونگ يانينه آب آق صاقالى بر قارط كيلوب، خاتونغه ايكي قزل آلما بىرگان، وشول آلمارنى حاضر وك آشانه، خاتونگ بالا طودراجقن بلدرگان، ييلگولى خاتونده قارطنگ سوزن طكلا ب، بىرگان ايكي آلمانى توشنده اولك آشاغزده ايرته ايله طورغاچ خاتون «بى» كه توشنى سويله كان، ويك قوانشوب، «تله كمز قبول بولدى» ديوب قايتوب كينكلار. هم در واقع شوندى صولك خاتون بر قز بالا ديناغه كيترگان، بالانگ اسمنى ده «كونسز بى بى» قوشترغانلار. اول قز حاضر كياوده ايندى، بالالرى ده بار .

شوندى صولك «بى» طاغى شول قبرلر كوردن، جمعه كون ايرته ايله، اذان طواشى ايشيله ديوب سويله دى. مع التأسف مينم «كونسز باباغه بارووم، دوشنبه، سهشنبه كونلر كه توغرى كيلگانگ، اذان طواشىنى اوز قولاقلم ايله ايشته ره موفق بولا آلمام. اذان حقتده بر «بى» كنه سويله مده دى، بيك كوب صارت، و قرغزلردن ايشتم .

قازالى سودا كرلرندن بره «دوم كره» صا سغراو «كونسز باباغه» كيلگانى حالده، قولاقلى آجيلوب، صاوغوب كيتورنى اوزم بيك ياخشى خاطرلیم .

كونسز بابادن ۱۰ چاقروملىر ياتقده راق، كومه ز شيكلى يوك كونه ريلوب چققان بر طاوا بار، طاوانگ بيشى بيك تيگر، شول تيگرلكده بعض جبرلرى جيمرلوب توشكان ديوارلر نلده بار، شونسى بيك عجب كه ايكي ديوار اورتاسنده ايشككه اوخشانان بر مغاره بار، مغاره نك آوزى «خشت» (يانغان طاش) دن موميه ايله بر كتوب نغوب ياصاغان، شول ايشكنك بوغاريسنده، قلع شيكلى اوزون تيمور صوزيلوب طوراً . . .

مين شونك اجينه كرر كه تلب ياقن بارا باشلام، «بى» مينم يانيمه تيز كنه يوكوروب كيلدى ده مينى قولمدن طوتوب چينكه طارتدى. مينم عجبكه قالوب نيك بولاي مينى چينكه طارتدك؟ . . . ديويمه قارشو: «آنده كرر كه ممكن توكل، ايشكنگ يانينه باروب باصدك ايسه، حاضرته نه شول قلع توشوب آدمى هلاك ايت» ديدى. قولمدن راسپسقه كاغد بيرم، هلاك ايتسه مينى هلاك ايتهر، سز كه آندن بر نرسده بولماس، ديسه مده «بى» نك اعلم، ملازرى، و يكتلىر بروويمه راضى بولمادىلر، و قطعياً منع ايتدىلر .

اول مغاره نك اجنده، بولغان قرغز خالرينگ ماللرى، آلونلرى، و شوندى بيك قيمتلى نرسه لرى قالغان ايمش، آلا شول قلع خى سحر لوب ياصاغانلرده، حاضر بر كمده كره آلما ايمش. شول جبرلر نلكده قطاي جبرى بولوب، قايتجاكه قطايلر طاغن قايتاروب آلسلر، شول وقتده غنه آنده كرر كه ممكن بولور ايمش .

شول طاولرده بيك كوب نرسه لر اوچر اتورغه ممكن هم بار، اكر اوقور اوچون اهميتى بولسه، كيه چكده طاغن انشاالله يازارمن، احمدجان مصطفاى، «توكه» .

ياگنا چشمه

چيشمه بولورغه موافق بولماغان بر اورندن، بورى اوبازى، كيزگان باش وولصى «توبن قارش» اولينگ قارشونده بر چاقروم قدرى كنه يرده، صوگفى يللرده غنه بر چيشمه بارلقى بلدى. عمر بويته ايج سرخاوى برله اغرغان بر آدم، طرفندن غنه اول چيشمه حكمتلى، مين آندن صو ايجدمده عمرلك سرخاومدن

۱ مای - ۱۹۱۷ سنه

۲۲ رجب - ۱۳۳۵ سنه

مقاله لر

دینلر حقتده نظرات:

یاپونیا ده سن توئیزم مذهبی

یاپونیا ده باشلیجه ایکی مذهب بولوب بری قدیمی وایکنجیسی ده صوگ زمانلرده ظهور ایتدی. «قدیمی» بولغانی ایسه «سن توئیزم» دیب معروف یاپونیا لیلرنگ ملی دینلریدر. «سن توئیزم»، «قامی» لر مذهبی بولوب «قامی» لر یاپونیا لیلرنگ اساطیر دورنده گویا معبودلرن تولد قیلوب ظاهر بولغان شخصلرنی تقدیس ایتودن عبارتدر. یاپونیا لیلرنگ «مقادو» لری ده گویا شول شخصلر جمله سندن ایمش.

یاپونیا «مقادو» لرینگ ایگ برنجیسی بولغان «زان-مؤ» اسملی ذات، یاپونیا تاریخنده احترام ایتوله در. بو ذات گویا توغریدن توغری معبوده «شمس» نگ نسلندن کیلمشدر.

یاپونلرنگ بو مذهبی، ایسکی یونانلرنگ اساطیر دورنده بولغان اعتقادلرینه تمام اوخشیدر. چونکه ایسکی یونانلرنگ ده ییوک قهرمانلری، کاهنلری، حکمدارلری گویا «ژویتر» دن طوغوب ظاهر بولمشر ایدی.

دینلرنگ عقیده الهی لری حقتده یونلورنگ تیران فلسفه لری بولغان کبی یاپونلرنگ ده بو حقتده تیران فلسفه خرافیه لری بار.

یونلرنگ عبادت لری غایت ساده در. آوروپا لیلردن موسیو «هویز» نام ذات بو مذهبه بولغان راهب لیلرنگ عبادت لرنی کوروب بویله تصویر قیلمش ایمش. مثلاً: بر راهب عبادتخانه ده بولدی حالدده قوینه قلیچ طوتوب گویا شیطان ایله محاربه قیلور. وایکنجی بر راهب قولنده بر جایه ایله اوق بولوب کوزلرنی یوقاری طرفه صالیدی حالدده گویا بر نرسه نی تحری قیلور. صوکره

اوگ وصول جهت لرنه قارادینی حالدده دورت جهتگه دورت کره اوق آنادر.

اما یاپونیا ده بولغان ایکنجی دین ایسه «بوددا» دینی بولوب مونگ بعض فلسفه لری یوقاروده یازلدی. بو دین ۶ نجی عصر میلادیه ده «قوریا» آرقلی چین دن کروب یاپونیا ده تارالیدی. بر آز مدت «نیون» آطه سنده قبول قیلنمی توردی ایسه ده بوددانگ راهب لری، میقادولرنی «بوددا» طرفدن تقدیس ایتولرینی، سویله دکرنده موگده مساعده ویرلمشدر. شوندن صوگ بو دین ده یاپونیا ده سرعت ایله تارالمشدر. صوگ زمانلرده «بوددا» دینی «سوغونلر» طرفدن سمایه ایدلمش و بو سییدن عموم طرفدن قبول قیلنمشدر. فقط «بوددا» دینی یاپونیا لیلرنگ صوگنی دینلرندن بولوب اصل محلی و ملی دینلری ایسه «سن توئیزم» دینی ایدی. موگا کوره میقادولر گویا شمسدن طوغمش اولدقلرندن، آنلر دخی «ابنألسما» دن دیب اعتقاد قیلنماقده لر ایدی. فقط بو اعتقاد، حاضرده یوغالمشدر.

شامان مذهبی

بو مذهب، شرق شمالی و سیریا جهت لرنده طوروجی تورلی قوملرنگ دین قدیملر ننددر. سیریا ده «ساموید» قوملری حاضرده بو مذهبه بولدقلری کبی ایسکی تورک قوملرینگ ده دینلری شوشی ایدی. تورکلرنگ اسلام قبول ایتولری سببلی بو دین مندرس بولدی.

بو دین ایسه «قویاش» نی تبجیل قیلودن عبارت بولوب شمسده الهلر بولدیغنه ایتانورلر، جنلر، پریلرنگ بارلغینه قناعت قیلوب مونلرنگ ایگ ییوکنه «شیطان» اسمی بیرلر.

مونلرنك راهبلى «شامان» نامنده بولوب آت قويرغى
تاقوب يورر ايمش .

انسانلرده عقیده الهیه تاریخی

انسانلرده عقیده الهیه و مافوق طبیعت فکرنک الک ظهورنده
ایکی تورلی فکرار . برفرقه : «بو حال تعلیم الهی طریقہ سی ایله ظاهر
بولدی» دیلر . بوايسه ، اسرائيلر ، نصرانیلر ، اهل اسلام و بالجه
بتون اهل توحید سوزیدر . آنلر فاشنده جناب الله جل و علا حاضر تلى ،
حضرت آدمى خاق قلوب آگا حکمت الهیه سنى تعلیم قیلدی
و مونک ایله برابر انسانلرنک نجات و سعادتلرینه وسیله بولغان
تشریح قانونلرنک مبادیسنی قوردی . سوگره بتون انبیالر ، بو
طریقنى ایضاح و توسیع قیلدیلر . مونلردن دخى تورلى عقیده
ودیلر ، مذهبلى ظاهر بولدی .

ایکنجى طریق نظریون فکریدر . بو خصوصده کائناتنگ
تاریخ طبیعیله قارارلر و کائنات عضویهک صورت ظهورلرینه
آنلرنک دخى تکملات ، فیزیولوگیلرینه و تکمل طبیعیله نظر
قیلورلر ، «طبقات الارض» و تاریخ طبیعی فلسفه لرینه قدر
واررلر .

اوشبو سایه ده مونلر انسانلرنک ده منشأرنی تاریخ
طبیعیلرنی استخراج قیلورلر ، قانون طبیعیله دوشونورلر ،
انسانلرنک خلقت فطرته لرینه و تکمل طبیعیله قارادقلرنده
کائنات عضویه ایچنده آنگ جمله دن فائق و بتون عضویات عالمده
آرتق ذکاغه مالک بولدیغنى تکمل طبیعیسى طریقنجه آکلارلر .
طبیعیونلر ظنلرنجه کائنات عضویه و حیات عالملى ایسه
اینگ الک شمالدن نشئت بولمشدر . انسانلرده عضویات
جمله سندن بولدقلرندن ، اینگ الک و ابتدائی انسانلرده شونده ظاهر
بولمشدر .

وقتیله اقالیم شمالیه نگ تبرد قیلماقیله آند ، بولغان حیوانات
آقرون آقرون جنوب گه تابا هجرت قبله باشلامشدر ایدی . نوع
بشرده اینگ ابتدائی روشده مونلر ایچنده بولوب حیوانلر ایله
برابر آنگ افرادی ده هجرت قبله باشلادیلر .

بو حالده انسانلرنک آلدنده ، باشلرنده یاقى و جلی «قویاش»
بولدیغندن هر قایلورلى ده طبیعت و ذکالری ایله «قویاش» غه
حیران بولوب آگا توجه قیلورلر و آکا صیونورلر ایدی .
شمس ایسه کینچه لرده غائب بولدیغندن بتون دنیا ظلمت
ایچنده بولوب ، آنلرنک هر طرفلرندن قارانغولق دیگرى قاپلار
وتوبسز کنارسز دهشت ایچنده قیلورلر ایدی . بو حالده آنلر
همان قویاشنگ طوغدیغنى منتظر بولورلر ایدی و آنگ طوغدیغنى

ایله حیران بولوب آگا توجه و سجده قیلورلر و ناقص وجدانلری
برله آنى تعظیم قبله باشلارلر ایدی . اینگ ابتدائی انسانلرده بویله
«طبیعت پرستک» باشلاندى و شوشى «طبیعت پرستک» دن
الوهیت فکرى ظاهر بولدى .

بو عقیده و وجدان انسانلرنک اقطار شمالیه لرندن شرق
جنوبى طرفلرینه آقرونلاب تارالدقلری ایله برگه همان تارالور
ایدی ، بتون انسانلرده ارکان طبیعت و مؤثرات اوزرینه دوله و حیران
بولو برله آنلرغه سجده قیلورلر ایدی .

سوگره آقرونلاب همان ذکالری ، وجدانلری آچلوب
بوشیلرنک حامیلرینه روحایتلری اوزرینه دقت ایتهرگه و آنلرغه
نیاز و عبودیت قیلورغه باشلادیلر .

بنائعلیه انسانلر ، بویله آقرون آقرون غنه طبیعت پرستک
عقیده لرنی طاشلاب «میتافیزیک» و «ما فوق طبیعت»
عقیده لرنی التزام قبله باشلادیلر . آنلر بویله کائنات حسیه نگ
مافوقنده روح عالمی بارانغه و آنگ دخى ذکا ، اراده ، قدرت ،
صاحبى اولدیغنه اینانور ایدیلر . وهم اوشبو روحنگ درلوجسملرده ،
مثلا : قویاشده ، یولدزلرده وهم آتشلرده ، وسائرلرده تجلی قیلدیغنه
اینانوب قویاش و یولدزلر ، آتشلر ، نورلرغه سجده قیلورلر ایدی .
انسانلرنک تکمل طبیعی و سائمه فطرته لرنک اقتضائیتدیکنجه ،
وجدانلری همان آچیلار بارر ایدی . بو سیدن آنلرنک اچندن
شارعلر ، متفکرلر ، کاهنلر ، «مافوق طبیعت» معلملرده ظاهر
بولمقده ایدی .

بوندن بویله عالم انسانده اساطیرغه منسوب دینلر و مدیئتلرده
طوغمش و ظاهر بولمشدرکه ، ایسکی یاپونلر ، چینلر ، شامانیلر ،
هندیلر ، اینگ ایسکی ایزانیارنگ «شمس» نى تبجیل و تعظیم
قیلورلى ده بو سایه ده ظاهر بولغان بوايه کیرهک .

بابلیلر ، آتوریلر ، فنیکه لیلر ، عربلر ، ایسکی مصر ، یونانیلر ،
لاتینلرده بولغان «صایدت» عقیده لری ده احتمال گه اوشبو سائمه
طبیعیه نك اقتضاسیله بولمشدر .

وقتیله بتون دنیا ده بولغان انسانلرنک عقاید وجدانیه لری
«وثنیلک» بولوب بوايسه طبیعت پرستلکنک نتیجه لرندن باشقه
نرسه توکل ایدی . مثلا : چینلورلر ، یاپونلرنک صنملری وهم
هندولرنک «سومنانلری» بابلیلرنک «بعل» و عربلرنک زخللری ،
مصریلرنک «آمون» و «اوزریس» لری ، یونانلرنک «آپولون»
و «ژوپتر» لری ایسه جمله سى شول سایه ده میدان غه کیلمشدردر .
اوشبو اساطیر تعلیملری باشلیجه ایکی درلو تعلیمات بیردیلر .
برى سائحات سماویه گه دائر بولغان مقدس اثرلر ، کتابلر ،
منظومه لری ایدی . مثلا : «ودالر» ریغ «ودالر» وزرداشتنگ

اسلام دین و آنا تلی

II

(۱) تله کار و عبادت لرنگ قبولی اسلام قاشنده بر تل بله ننگنه
 خاصا ناماغان. تلهك و قولچیلقلرنگ قبولی تل بله ننگنه ده تو گلدر .
 کوکلهک اویلاغانی تلهك برله آکلانو ایکی کشی آراسنده بولغان
 کبی الله برله بنده آراسنده ده بار ایکنچیلکن. نمازده ائک آزنده بر
 آیت قدر قرآن اوقونک فرضلغن کورسه تورگه ممکن. نمازده
 اوقولاچق قرآننگ معناسن بلو الیه تیشلی در. اسلام هر بر اشد
 کورکام نیت بولویلقغه دعوت قیلغان کبی، نماز اوچون بولغان
 «نیت» نی نمازنگ سیگر شرط لرنگ بر سندن ساناغان. غز ایچون
 گنه توکل هر بر اشد نیت کوکل بلهن بولا. یه شرن اوقولا
 تورغان نمازلرده پش پش کشیلرگه ایشوتدرلک درجده اوقو
 ادبکه خلا فراق توسلی کورنگان خاطر لاساق دعا و آیت لرنگ
 ینگچه تلدن کیچرلوی یاخود کوکلدن کیچرلوی بلهنده کفایه له نورگه
 ممکن. یادمزده قالغان نادلی بر حکایه نی کوکلدن کیچرو بلهن،
 شول حکایه نی تلدن پش پش اوقو آراسنده بیک کوب ایرما باردرد.
 تل بلهن یه شرن اوقوغا قاراغانده، کوکلدن کیچرو سکشایره کدر.
 ققروبو اوقو ایسه موکلانو اوچونگنه بولمیچه یالغز اوقوچی
 ایچونده بیک کوب سرلری بار. ققروبو اوقونک باشقالارنی
 طکلانو ایچونده کیره گی بار. دیملکه قرائتی ققروبو اوقو
 کوکلنگده بولغان معنای باشقالارغه آکلانودرد. بوا یسه طکلانویچیلر
 ننگ نوزلری آکلی تورغان بر تلده بولویقانی تیشلی در. طکلانویچیلر
 آکلانی تورغان تلده اوقولغان مقاله نی طکلانودن نیندی بر فائده
 مأمول بولسون. یاریلا امام افندی اوبوب اوقوچیلرنگ معنی
 وتفسیرلرن بله تورغان آیت و سوره لر نی گنه اوقوسه. سنت بلهن
 عمل قیلام دیگن بولوب اوزون سوره لر نی اوقوب بیهرسه وشول
 سوره لر نی طکلانویچمی معنی سن بله سه، یات سوره لر بولوب چقسه،
 قای بر امام لر بار، که یسیع غازلرنده بویله هفتیکده ائک اوزون
 سوره لر نی اوقیلر. موندی امام لرنگ بختسزلککده قارشی تاوشی ده
 یاغمسزراق بولسه نمازگنی بوزوب چغوب کیته سی کیلگان وقتلر
 بولغالی. تاغی جیت تلده بولغان هر بر سوره و آیت لرنگ معنی سن
 بلولر هر کمه میسر بولمسه کیره کدر. معنی سی بلنمه گن بر مقاله
 و حکایه نی طکلانویچیلر تاوشن طکلانویچیلر آراسنده ایرمه
 بیک آزدر. قوشلر و کوگرچنلرنگ اعی-زغی سن سیر قیلو، آلا رنگ
 چوت چوتلرن، غوغولرن طکلانودن تورلی معنار چقاروب بولا.

«زند اوستا» لری جمله سی بو قیلدندر .

ایکنچی تعلیمات ایسه . «عام هیث» ننگ ایگ ایسی
 مبادیلری. اساطیر مدنیتنگ اورلقلریدر. مثلا: علم هیث تاریخچه،
 کلدانلر و ایسی مصریلرغه باروب طوقنار ایسه ده آلردن کوب
 عصر لر مقدم شرقده ایسی چینلرده «تقویم» اسوللری اولندیغی،
 هندیلرده بوکا دائر- یعنی اجرام سماویه که دائر رسدلرنگ
 بولندیغی آکلانلور. فقط آلرده بولغان «تقویم» لر ورسدلر ایسه،
 بزنی احظه قیلغان نهایتسز کائناتنگ اسرارینی تیکشرمک اوچون
 بولی بلکه یالگر تبجیل شمسگه مخصوص بولغان عیدلرنگ وقتلرینی
 ترصد قیلمدن غنه عبارت ایدی .

خلاصه: اساطیر دینلری باشلیچه ایکی درلو طریق ایله
 تارالیدیغی آکلانلور. بری فطرت بشریه ننگ سائقه سندن نشئت
 قیلغان ناقص الوجدان کاهن لرنگ تعلیملری سیندن دیدگری ده
 انیسالرنگ اظهار ایتدکری دین الیلردن تبدیل وتحریرف بولو
 ایله در .

موکا کوره انیسالر جناب آلهیدن اصطفا اولندقاری حالده
 «متافزیق» یعنی مافوق الطبیعت حکمتنی «وحدانیت الهیه» اصولیه
 تعلیم قیلمشلردرد. انسالرنگ ده روحلر نی اوزلرینک قانون
 طبیعه لرینه وهمده سائقه فطریه لرینک اقتضاسنچه آنلر ایله قانون
 طبیعت ایله «مافوق الطبیعت» حکمتنی برکه جیو ایله انسالر نی
 تربیه ایتدیلر .

امام و مدرس سرورالدین بن مفتاح الدین.

شعر:

فا... گه

جلمایوب کولسه کده قارشنده جلی سوزلر بلهن
 نورلانوب طور سائده آلمده طولی یوزلر بلهن .
 بیک بله م بار کورنشک، بار اشلرک آداوغنه
 سوزلرکده هیچده اولچه وسز تری یالغانه !

توبه ایت وجداننه کیل اول اشلرکنی اشله مه !
 آطلانا الیم مین آچاق اطقه مینی سین کوجله مه ! .
 چه که می .

شول تل و املاچیلرنگ بوگونگی مطبوعاتمزنگ بارشوندن زارلانماغانی و بیزگهك توتماغانی بار میکان؟ حکومت مکتبیلرنده، محکمهلرنده، مسجدلرده، جمعیتلرده آنا تلی مزنگ چیستلوینه تاتار ادبیاتندن خبری بولغان قایسی بر تاتار اوغلو ره نجمیدر دیسز؟ خانملرمنزنگ عبادت خانهلرمزدن محروم قالولریده ینه شول ئوز تلمزچه تلهك و عبادتلرمنز آنا تلمزده بولویلیق بزنگ ایچون بیک کوب یه شرن قاپولرنی آچونده شبهه یوقدر! «لا آله الا الله محمد رسول الله» لزونفی سیده، اچکی برلکنی کورسه تودر. تورلی تورلی تله و تورلی روغده بولغان کشیلرنی «برلك فلاغی» آستینه جیناودر. بو ایسه عرب تلمزچه دعار و سوره لر اوکو بله ننگنه بولماغانون آچی حقیقتلر و تاریخی فاقتلار بله ن قات قات اثباتلانندی توگمی.

مونه شول نقطه دن قاراغانده غاز ایچون «قرانت» هرکنک ئوز تلمزچه بولورغه تیشلی بولادر. بیک کوب قلم ایهلرنگ نه لیگه قدر تل و املا توزه تو مقصودلرنگ بری ده شول بولسه کیره کدر. ۱۵-۱۶ یلار معلمک قیلدم. یوزلرنی سارغایتقان و کوزلرمزنی آلارتقان نهرسه ینه شول املا ایله عرب تلی مسئلهسی بولدی. طرشوب طرماشوب عربچه الفبائی ایکنچی یلغه قالدردق. ایکنچی یلنگ باشی بله ن بالاغه حرکه، تهشیدید، توین، الف لام تعریف بلمهم تجوید... لر یوکه توله. یاری تجویدنی اوچونچی یلغه قالدردق. تگی تهشیدید مهشیدیلر یارم روسچه یارم تاتارچه سویله وچی بالاغه لغتلر یادلادو ئوستینه ئوزی بلمه گان بر تلهده سوره لر دعالقارلر یادلاتا باشلاوده بایتاغنه آور بر نرسدر. اگر ایکنچی صنفدئوق روسچه تل کرتو یاغنده بولغانلرنگ فکرکنده کیتروب قوشساق سالماقغه توکل آور بر یوکه دیسه کده شاید یوزمزر قزارماسه کیره کدر. مونی سویله و بیک آسات. لکن مونگ ایکنچی بر قطرشلی یاغی تاغی بار. اول: غاز سوره لر ن هله ملرن تهقیله و می نیندیدر بر کوپگه سالوب او قوچی امام افندینی تگی نظم عاشقلمی محر ابدن پشروب چفاره باشلاسلر، بزنگ شوشی فکرمنزگ اییهروچی و محر ابدن ئر غظلمغان امام افندیگه یاردم قوللارن سوزوچی نیچه گنه کشی تابلور ایکان. بوده شول مکتب و تعلیم مسئله لرنده بیزگه ککه ساوشقان معلملر مسئلهسی کبی آیانچلی بر حالتی گنه موجب بولماس میکان؟

بو سؤاللرگه تلهسه کم تلهسه نیچک جواب بیررگه اختیارلیدر. لکن بز نماز قرائتی، جمعه، نکاح و عید خطبه لری آنا تلمزده بولو فکرکنده قالامز. دعالقارلرنگ ایندی کوبدن بایتاغیسی آنا تلمزده او قولادر. مونگ فائدهسی ده کورله باشلادی. غازده قرانت حقنده فکرمنزنی ده سویله دک. خطبه لر حقنده غی فکرمنزنی نه بتوب ئوتیک.

اخلاص بله ن او قولغان قرآننگ اخلاص بله ن طکلا نوی ده بیک سرلی بر سکونت و بیک ده سرلی بر او بودر. لکن دنیا اشلرنده اوز تلمزچه آکلاتا آلا تورغان امام افندیگ عبادتده جیت تلر آرقلی او قویلیغی عقلغه صیب بتمی در.

اصول فقه فنی نگ قاعده سنچه «قرآن نظم برله معنی گه اسم» در. هر کم ئوز تلمزچه قرآن او قونگ درستلگن آله سر و چیلرده باردر. عرب تلندن باشقه نمازده قرآن او قونگ درستلگن دعوی قیلو چیلرده بولغان. شولارنگ بره وی ابو حنیفه حضرتلری در. بو مسئله اربابی طرفدن موندن ۱۲-۱۳ عصرلر نلک قوزغاتولمش ایکان، بز شونی یگرمنچی عصرده (کیچرهك بولساده) عملگه قویساق شاید جناب الله قاشنده مسئول بولماساق کیرهك ایدی.

حضرت پیغمبرمنزنگ «عرب تلمزچه او قولغان دعار قبوللککمه یاقدر، مین عربنی ۳ نهرسه ایچون سووم؛ ئوزم عرب ملتندمن، قرآن عرب تلمزچه، جنت اهلی نلک تلی عربچه در»، حدیثلری بله ننگنه عبادتلر عرب تلنده گنه او قولسون دیگان معنی آکلشلی. عبادت و تله کلرنگ عرب تلمزچه گنه بولو چیلغنه موندن باشقه نص یوقدر. یوغاری ده غی حدیثلرده عرب تلینه قزقدرو، آنی بر عمومی تل حالته کرتو فکر یله سویله ننگن بولووی احتمالغه توکل، چنی ده شولدر. ایندی بو فکرنی آله سر و چیلر ایچون فرصت ئوتوب کیتدی.

بنده لرنی سعادت قابوسینه کرتو ایچون قورلغان اسلام دینی مشقتلی بر تکلیفلر برله اوغراشودن یا کدر، منزهدر. نماز و قتلر قویاش برله بیلگوله گان اسلام دینی، نیچون اوز تل و ادبیاتلرن بلوده قینلق کورگان قاره خلق ایچون عرب تلینی عبادتلر و تله کلر ایچون خالصاسون. حج امرلرنده آساتلق و عربلر بله ن آوش بیرشده توتقارلق، قسقاسی ملی حیات و سیاست ایچون عرب تلینی بلو و اوگره نو بله ن امر قیلسه ایدی، بوده بر حال ایدی. اسلام دیننده بوسی ده تگی سی ده یوقدر. اسلام دینی موندن اوستوندر. بورنی فروعات علماسی ئوز فکرلرن بیان قیلوده اختیارلی بولسالر، بو کونگی فروعات ایهلری ده شولا ئوقدر. لکن فقط عرب تلمزچه تله کلر و عبادتلر قیلو بله ن امر قیلغان هیچ بر نص یوقلیغی آپ آچق بولغان حالده تاتار بالاسن عرب تلی ایله عبادتک دعوت قیلو تلسز کشینگ صحنه غه منوی قیلندن بولغان بر تکلفدر. آغزک سویله گانتی قولانگ ایشتبوده شونگ معنی سن بله آلماساک قویلیقنک نیندی فضیلتی و ثوابی بولسونده، عقل درست کورمه گان، اجماع امت قبول ایتمه گان بر مسئله نی نیندی منطق صیدرسون! نه تکرچی! تاتار ادبیاتندن خبری بولغان قایسی تاتار بالاسی عبادت و تله کلرنگ تاتار تلنده بولماسون دیگان فکرگه اشتراک قیلور.

ايچون لابد منه بولغان تل توگلدز. اماملرمز ومعلملرمز نوزلری عرب تان ياخشى بلوب، دینی اشلمزده يته کچی بولولری يیتسه کیره کدر. يکرمی يللر دینی مدرسه لرده اوقوبده نه اسلام دینینگ چلغفن ونهده عرب تلینی درست سويله وودن عاجز بولغان دینی علما که اقل بلهن سويله ب قلم بلهن آ کلاتو ممکن بولماغان وقتلرنی کیچردک ایندی. شاید بو مسئله که اشتراك قیلماوچیلر بولسا ده يک سیره ک بولور. فکرلر کزنگ اورلغی یا کغی دینی مدرسه لرمزده گنه توگل ابتدائی مکتبلرمزنگ بايتاغی سنده ده ایگولگان. ياشه رده باشلاغان. ملی حیاتمز بلهن به يله نگان بو مسئله نی ملی مطبوعاتمزده کوب کوب ایچکله دی موندن صوگ ته کرمزدن تدا ککر تله ب (آنا تلنده تله ککر تله ب) مقصودقه يیتشو بولنده هر برمز که انصاف بیرسون ایدی.

بو مسئله نی وقتلی قوزغاتوچی افندیلر که رحمتلر اوقیمز. تاتار تلی عبادت و تله ککر مزنی ئوته رلک درجه که ایرشمه گانلنگن دعوی قیلوچیلر بولسا، بو حقه ده غی فکر مزنی ئه يتودنده شاید طارتمايز.

«نشر معارف» معلمی: ظریف مظفری. (راستوف دون).

III

عرب تلینگ ترویجینه جاشان ذاتلرنگ و یا خود طرفدارلرینگ «الدعاء بلفظ العربية مقرونة بالاجابة» دیوله رینه قلاق سالماسدن نمازدن باشقه همه دعا و تله ککر مزنی الله تعالی حضرتلرندن آنا تلمز ایله صوراب کیلمه کده مز همده بیرگان نعمتلرینه شکرانه قیلماقده مز و بونگ شولای یاری ایکنچیلگینه اشانب تورماقده مز. نمازدن باشقه عبادت و معاملاتده عجملر اوچون عرب تلینگ لزومی یوق دیب بله مز. نمازنی باشقه عمللردن ایرب آلوومزنگ بزنگچه سببی شول: نماز عبادتی همه مسلمانغه برده ی فرض قیلنغان. یاریسی، بایی، عربی، فارسی، تاتاری، له زکی، هندوسی، قتایی بارینه بر ره وشده امر صادر بولغان. شول امرنی بیرینه بیتکرو هر کمکه فرض بر اش. هر مسلمان شول فرضنی اوزینگ اوظرغان، تورغان ییرنده گنه اوتسه ده اوستندز فرض توشه در. لکن مسلمانلر اوزلرینگ پیغمبرلری کورسه تکان اورنه ک بوینچه هر ییرده مسجدلر بنا قیلغانلر و قیلاچقلار. بو مسجدلرنگ ایشکلری هر بر مسلمان اوچون آجق بولورغه تیوش. شولای بولسه هر مسجدنگ اچنده یش، اون نورلی ملتنگ برکه جماعت بولوب نماز اوقوی احتمال. ایندی بر دین بر وقتنگ عبادتی بر ییرده یش، اون تورلی تل بلهن اوقو آرتق کولنج بر حال توگلمی. دین اسلامده بوندی باشباشتاقلقلر و ظاهری تارقالور بولماسون اوچون نمازنی معلوم ترتیبی ایله اوقو آرتق بولسه کیره ک. جماعتچیلککه حاضر لغمز

سويله که: جمعه خطبه سی بر جمعه دن ایکنچی جمعه غه چاقلی بولغان اجتماعی، سیاسی، اخلاقی، طبی... واقعه لرنی قسقاغنه بولسا ده آ کلاتا بارودر. ایکی عید خطبه لرنی شول نسبتده مقامنه کوره خلقه آ کلاتودر. نکاح خطبه سی ایسه ایرلی خاتونلی بولاجق کشیلرنگ بسیخولوغیه رینه قاراب عائله سعادتنی حقه ده غی سوزلرنگ قایاغی بلهن سیلاودر. ایر خاتونینه، خاتون ایرینه خطبه لر سويله ودر. اگر نکاحلانوچیلر بربرلرینه وکشیلر که سوز آ کلاتا آلورنق درجه ده بولماسلر امام افندی طرفندن اجرا قیلنورغه تیشلی در. یا که ئه لیگه قدر بولوب کیلگان ره وشده گلن امام طرفندن آنا تلنده سويله نسه ده ضرر یوقدر. قسقاسی اسلام، رسمی تل ایتوب عرب تلنگنه آغا ون بز بلیمیز. بورونغی ئه کیه نلردن کوز یوموب حقیقت نامنه چغوچی بولسا میدان آجق!

(۲) اسلام دینی قبول ایتمکن ملتلر آراسنده دین عبادت تلی ایتوب عرب تلندن باشقه ئوز تللرنده عبادت قیلوچی پاله ککرنگ بارلغن بله مز. اما مائور دعالرنی غاز نیتلرن ئوز تللرنده اوقوچی بايتاق ملتلر بارلغن بله مز. تاتار-تورک، تاجک... کیلر. اسلام مملکتلرنده ئه لیگه چاقلی اچکی برلکنی بر تلده (عرب تلنده) دعالر سورلر اوقو بله ننگنه طودرو ممکن بولماغانی و بولمایاچتی تاریخ بلهن اثباتلاندى. ایندی اچکی برلکنی آنا تلنده عبادت قیلو بله ننگنه آ کلاشلا آلماسه قده، برگوب اشله و اوچون بولارغنه ییتمه سه ده، هر حالده بنده چیلگمزنی تانوب آغزمز سويله گاتی فکرله ب آ کلالرلق بر ره وشده قوچلیقننگ نیچون قیلونغانون آ کلالرلق عمل قیلسه ق شاید مونگ فائده سی کورلی قالماس ایدی.

(۳) ملی مسئله لرمزنی اسلام بلهن به يله و اوچونده دینی اشلمزنگ همه سی آنا تلنده بولوی ییک ده تیشلی در. ایمش زبله بلوک ته قتیله و کوبنده جبرلانغان جبرلرمزنگ معنی سن آ کلی آلا تورغان باش (تاتار باشی) ئوزینگ قیلغان عبادتلرینگ معناسن تشونمه سدن آلاغا یماغنه اوقسون ایمش. یا که ترجمه لر آرقلی آ کلاب عرب تلنده قوشوب آلتون برله صانوب آلونمی تورغان وقتن ئه رم ایتمون ایمش! بو نی دیگن سوز؟ بو، ایندی تگی عوام کوب بله باشلاسه ئوکچه که باسا باشلی اول، دیگن قای بر ملالرمزنگ فکرینه اوخشی توگلمی.

(۴) بو ماده ده سؤال بیروچی افندیلرنگ فکرلرندن آرتق سوز اوزایتمیم. لکن بو سؤاللرنگ الك «پردیسی» ده شونده در.

(۵) «اسلام دینی و آنا تلی» مسئله سن قوزغاتوچی افندیلرنگ فکرینه قوشولام... تکرار ئه یتمه اسلام دینی عرب تلینی گنه رسمی دین تلی ایتوب آیدر. شوگا کوره ده عرب تلی تاتار بالاری

۲. نجی جز ۸۶ نجی صحیفه ده «تاریخ ابن خلکان» ده محمود غزنوی (۱) ننگ ترجمه حائل سویله گن امام حرمین (۲) روایتی ایله بویله دیلگان: «مرو» شهرنده محمود غزنوی، بر وقتده «مجموعه العلماء» ده حدیث درسلی طکلاب و ثوزینه ترجمه قیلدروب طورا ایکان. محمود غزنوی امام اعظم مذهبندن بولسه ده، موندنغی علماگن و کا سویله گن حدیثلری کوبسی شافعی مذهبن قالدتوب راق بولغاغه محمود غزنوی شافعی مذهبن کواکلی بلن سوق قیلا باشلاغان. علمادن قنال المرزوی که محمود غزنوی طرفندن امام اعظم و شافعی چه نماز او قورغه تکلیف ایتلگان.

قنال المرزوی ننگ شافعی چه او قوب کورسه ته. شافعی چه او قوغانده بتون شرائطلر بیک مکمل صورتده ادا ایتلگان. ایندی امام اعظم مذهبنچه بویله ادا ایکن ئوسته، ¼ قسمی بلچراق بولغان ئیله ننگان ئت تیرسن بانغان و خرما صوندن طهارتنی ده شافعی ننگ کیرسینه آغان. سو کره فارسیده تکبیر برله قولاق قاغوب تکبیرن ئه یتوب طهارتنده نیتسز روشده قبله غه یونه لگان. فارسیده تکبیری: «دوبرک سبز» دیو بولغان، معنی سی: «ورقتان خضراوان» بولوب قرآنده «الرحمن» سوره سنده گی «مدهامتن» اورتنده ئه یتلگان. چونکه قیامده قرأت بر آیت دن کیم بولماو شرط. «مدهامتن» سوزی بر آیت صانالا.

آندن صوگ قفال «ئه تهج» کبک ما کلابی بلن بیر که ایکی مرتبه طوقونغان، رکوع قیامغان (؟) تشهد قدر او طور غانده سلام برمی نیتمی قام ایکن، نماز اور تاسنده ییل ده بیرگان. محمود غزنوی: ئه گرده امام اعظم بولای اوقی طورغان بولماسه سینی قتل قیلدرام دیگان.

درستی، توگمی ایکانلگن بلو ایچون بر یهود عالمندن امام اعظم ننگ کتابلری او قونانغان. درواقع قفال او قوغانچه او قو امام اعظم عنندنه درست بولوب چقان.

«الهدایه مع الکفایه» ننگ اولگی جلدنده ۱۰۵ نجی صحیفه ده امام اعظم فکری بویله دیله: «قان افتتاح الصلاة بالفارسیة او قرأ فیها بالفارسیة او ذبح بالفارسیة وهو یحسن العربیة اجزأ عند ابی حنفیه وقالا لایجز به الا فی الذبیحة وان لم یحسن العربیة اجزأ».

دیمک امام اعظم قاشنده فارسی تل بلن نماز باشلانسه یا که آنده فارسیده قرأت ایتولسه و یا که فارسی تلنده بربر نرسه ذبح ایتولسه گرچه عربچه باخشی بله تورغان کشی بولسه ده درست

(۱) «هندستان» بی مسلمان ایتوچی بیوک بر بادشاه. ولادنی ۳۶۱ وفاتی ۴۲۴ هجری ده.

(۲) بغدادده «مدرسه نظامیه» مدرسسی بولغان.

بولسون اوچون، بالغز، بالغز او قوغانده ده شولای بولورغه تیوش. نمازنی معلوم ترتیب ایله او قوده، آنا تلمز ایله ملیتمز که تحقیر و جنایت همده التفات و اعتبار سزلیق بار دیب بلیمیز. اگرده غازی عربی دعا ایله او ته و د تلمز که جنایت بولاتورغان بولسه، روسلر ایله نی ایچون سویله شه مز. ساعتلر چه روسلر ایله سویله شو و مزده. آنا تلمز تحقیر بولماسه، ۱۵-۲۰ مینوناق نمازلرده عرب سوزلری ایله عبادت قیلو و مزده نیندی تحقیر بولسون. ایندی آنا تلمز که جنایت و تحقیر بولای دیب روسلر ایله ده سویله شمی تور یقمی؟ بونک صوکنده غازغه کیره کلی دعا لرده بیک آز بیت، بونلرنی بتون معناری ایله یادلاغانده ده، پوشکین ننگ بر ایکی قصه شعرلرنی یادلاوغه قاراغانده کوب درجه یگل بولسه کیره ک.

الله تعالی حضرتلری نمازده، بزگه «قرآن» او قورغه قوشقان. بونده هیچ بر اختلاف یوق. اسلام دینی، بیر اوستنده گی ملت ننگ آنا تلمزین جنایت قیلو اوچون، کوکدن اینمه گن، بلنکه ملتلر آراسنده غی جنایتلرنی برتر اوچون کیلگان. بو یرده شونیده ئایتمی اوزو ممکن بولمادی. «شورا» ده «فاتحه سوره سینک الله تعالی که حمد و ثنا همده الله تعالی ننگ الوغ صفتلر بنی ذکر قیلو، عبادتنی آکاغنه خالصا لونی اقرار ایتو. الله تعالی دن هدایت و توغری یول غه کوندر لونی صور اودن عبارت دیب بلمه گن کشینگ نمازی، نماز بولور دیب بلیم» دیگان سوزلری بیک کوب مسلمانلرنی سیسکه ندر گاندر دیب اویلا نودر. بلنکه شول سیسکه نو آرقاسنده اوز کیم چیدکلرن توزه تو یولینه کر گاز ذاتلرده ولور. شولایوق قاتی، قانی هج ملرده، اوزون، اوزون لغت لرده یاور دلغاندر. ایندی بوندن صوگ شونی بله سی ایدی. قرآنی و حدیثلرنی ترجمه قیلو «جائز» و «غیر جائز» دیو چیلر نیندی فکر و حرکتده لر ایکان.

معلم: علی جان تیرشقاوی «تورکستان»

IV

«پتروغراد» ده غی تانار یه شلری طرفندن قوزغانان بو بو مسئله اهمیتنه کوره هیچ کیچکدرمی حل قیلنسه سی ایدی دیگان فکر به لکه کوب کشیلر ننگ باشلرن و اتا طورغاندر.

یه شلر ننگ سؤلارینه معتبر «شورا» مجله سنده رضا الدین حضرت خصوصی فکیرلرن بیان ایته. حضرت، «نماز» نی قرآن تلندن باشقه تل ایله ادا ایتو که باشقا چاراق قاراب: قرآن نظم بلن معنی دن عبارت و ترجمه سی ایله ادا ایتلگانده قرآلمدن چقا» دی. بلگان حدلی بو مسئله که قاتاشونی اوزیمه دینی و ملی بر فرض دیب طانندیمدن توبه نده گی نرسه لرنی «افکار عامه» که تقدیم ایتمه کچی بولام.

ایکان. امامین عندنده عربچه یاخشی بلدگانلر ایچون ذیجده گنه فارسچه درست باشقلر نده فارسچه تل بلن عمل قیلورغه عربچه بلمزلك شرط ایکان دبمك فارسى تل بلن قرائت ایتولگانده قرآن تلی کیرهك بولمی. بهلکه فارسچه درست بولا.

آلای بولغانده فارسى تلی قرآن تلندن باشقه بولغاچ تورک تلنده درست بولسه کیرهك ۱۹.

علی قولاطقی.

۷

۳ نچی عدد «شورا» مجله علمیه سنده پترا گراد یه شلری طرفندن مهم بر سؤا میداغه قولغان و مخصوص صوراولری بونچه رضا الدین حضرتک جوابی ده یازنغان ایدی.

نامه که عرض قیلنغان بو مهم مسئله ده بزده تاوش بیرمی قالاسمز کیلامدی.

بز نمازده قرآنی باشقه بر تل ایله مثلا تورکیچه اوقونک یاراماوی توغروسنده حضرت فکر نده مز. امام ابوحنیفه حضرت تلرینگ «نمازده قرآننگ ترجمه سن اوقو درست» دیگان سوزن اصابت شرفندن محروم دیب بله مز. نمازده قرآنی اوز نظمندن باشقه اوقو یارامی. بزگه نمازده قرآن اوقورغه قوشلغان قرآن ایسه نظم و معنی نگ مجموعیسیدر. ترجمه لر شریف بولسه لرده قرآن توکل بهلکی قرآن معنی سیگنادر قرآننگ مقدس والهی نظمی موکا قدرصاقلانغان، موندن صولتده صاقلاناجق. ایندی میدانده قرآننگ اوز نظمی بولا توروب آندن کوچهرگه هیچده یول کورنمی. مونه بو بیاندن آکللاشدی: نمازده قرآنی اوز نظمندن باشقه اوقونگ یاراماوی عرب تلی اسلامنگ رسمی تلی بولودن توکل، اسلامنگ رسمی تلی یوق. اسلام نظرنده تلر برابر. نمازده قرآنی اوز نظمندن باشقه اوقو عربچه ده یارامی مونده عربی وجمیلک یوق. اوز تلکده سویله گان سوزکنی ده کوکنگ ایشتماسکه بیک ممکن هم واقع. الهی نظم، مقدس نظم اوز تلکده اوقوده کونلگاندن آرتق خیرلی تأثیر و ثمردر بیرر.

اما نماز اچنده کی مأمور ذکر و دعائرنک همده اذانتک منقول نظمیری ایله گنه اوقولوی معقول، رسول اوگره تکان بر روشنی صاقلاو همده بتون بر یوزنده بولغان مسلمانلر آراسنده مناسبت یاصاو نقطه سندن بیک مهم کورینه.

عید، جمعه و نکاح خطبه لرینه کیسهک آنده بز باری بر مأمور دعا و نظم لر اوقیمز. سنت که خلاف روشده نه لله نیندی یالغشلر ایله ترتیب ایتلگان عربچه خطبه لر اوقوب یورگانچه اوز تلمزده اوقساق آرتغراق بولور.

خطبه نی عربچه اوقو اچدن رسول الله بولینه خلاف بولووی

بیک یاقن، اللهغه مناجات توکل بهلکی خالقغه خطاب و آنلرنی ارشاددر. بو مقصود خلقنگ اوز تلمده سویله گانده گنه نابلور.

خطبه نگ ارکانده سنتچه یورلسه سلفلر اصولنچه اولگی خطبه ده حمد، تشهد و صلوات جوکننده وعظ بولوب صوگنی خطبه ده شولوق حمد، تشهد و صلواتدن صوگ دعا بولسه خطبه ده مأمور روش صاقلانغان بولور. اما رسول الله نگ اوز خطبه لر اوز نظمیری ایله اوقوبده وعظ و دعا قسمن خلقنگ اوز تلمده قیلنسه بیگرهک معقول بولور ایدی دیب کوکل گه کیاه. زیرا رسول الله دن قالغان روش ینده کاملرک صاقلانغان بولور و خطبه دن مقصوده اوتهلگان بولور ایدی.

«بجاق» قره سنده خطیب: محمد حنی مظفر.

شورا: بو طوغروسده شوشی قدر جوابلرنی یازو برله قناعت قیلوب باشقلرینی باصارغه لزوم کورلمادی. آنلرنگ کوبیسی یاشلرنگ سؤلرینه جواب بولودن بیگرهک محررکه قارانب سویله نگان بحثلر و مناظره لردر.

شعر:

بولمی قالغان امید

ایسدی جیل، ازغردی، شاولادی جهان در، در، کیله
تیره دی کوکرهک، کوکلر، کوز بتوب تونلر کیله
اول یاشن، قارا بولولطر، طاو کبک ئویلوب یوری
شوندهده ئوزمی امید، تیک قایغروب کویوب یوری
بر امید کوکنده قنایجان بولسه ده آفاق کوته
اوف! دی ده، بر ظن آوب، بیر اهله حلق کوته
باندروب اول معرفت شمعن کوروب قانمق بولا
ئه ورلوب پروانه گه، حتی کوروب یانمق بولا
قاید اول؟ ظلمت قالون سدر چیکوب فویغان ئهلی
اوستکه ده قات قات قارانغی پرده لر طولغان ئهلی
شوندهده مسکین گنهم، چن کوکلی برله ن چاپنه
شول امید قارشوسنه، جقمق بولا بر ایرکنه
چن یورهک صاغنماق بلن کوتکه نده اول
«اول بولاطورغان توکل، بولماس» نداسی توتندی یول
تیر علی میرولیف. قالتای.

آرۇپا مەدەنىيىتىنىڭ فائىدەسى ۋە ضررى

VI

جەمئىيەت

آرۇپا يولۇرغە قاتشۇ سېنىدىن مۇسلمانلار اوز آرالرنىدە مشروع جەمئىتلەر تۈزۈرگە ۋە جەمئىتلەر بىرلەشكۈچى باشلايدىلەر. مونىڭ فائىدەسىنى ساناب بىرۈمكەن توگۈل .

امتلارنىڭ يوقارى كۈتۈرلۈرۈنە ۋە آغە كۈتۈرۈنە سبب، يىنىدى نىرسە ايكانلىكى حقىدە عقل اهللىرى قاشىدە اختلاف بارادر.

بىر فرقه، مونىڭ سېبى كوچ (قوت) دىلەر. مونلارغە كۈرە آرۇپا يولۇرلارنىڭ بىتون دىياغە خواجه بولوب اوزلىرى تەلەگەنچە تصرف ايتۇ حقىنى بىرۈچى نىرسە آنلارنىڭ نظاملى عسكىرلىرى، دھشتلى قوراللارنى ۋە صوغش كېمەلرېدر. يوقسە عقل ۋە آڭ جەھتندىن آرۇپا يولۇر بىرلە آسپالو ۋە آفرىقالولر آراسىدە فرق يوق. مونە ياپونلر آسپا دولتى بولغانلرى حالدە عسكىرلىرى، قوراللارنى ۋە فلولتلىرى سېنىدىن آرۇپا دولتلىرى آراسىنە كىرەلەر ۋە اوزلىرىنى آنلر بىرلە بىر صفغە اوپورتىدېلەر. آرۇپا ۋە آمىرىقا حكومتلىرى مونلارنى اوزلىرى درجەسىدە سانىلەر ۋە آنلارنىڭ دوستلقلارنى آرزۇ قىلەر ۋە آنلارنى آجولاندرونىڭ نىجەسىدىن قورقلار، ھەر حالدە آنلر بىر حسابلاشونى لازم كۈرەلەر. اكر دە باشقە اسلام حكومتلىرىدە شول ياپونلر يولىنە كرسەلەر ۋە شونىڭ ايزىدىن يۈرسەلەر ياپونلارغە بولغان اعتبار ۋە حرمت آنلارغە دە بولور، آنلار دە الوغ دولتلىر جەملەسىدىن سانالورايدى. اما ايكىنچى بىر فرقه گە كۈرە (مونلر كۈرەك سياست بىرلە شغللنۈچىلەر) «امتلارنىڭ يوقارى كۈتۈرلۈرۈنە سبب بولغان نىرسە، حكومتنىڭ مشورت اصولىنە بنا قىلىنۇۋى ۋە نظاملارنىڭ قاعدەلى ۋەكى بولۇۋى» دىلەر .

مونلارغە كۈرە اكر دە املر، آرۇپا خلقلىرى كېك سعادت كۈرگە، حرمتلى بولورغە تەلەسەلر حكومتلىرىنى سايلالو ۋە مشورت اصولىنە بنا قىلورغە ۋە نظاملارنى ياخشى تۈزۈب شونىڭ سېنىدىن جېر ۋە ظلمنى بىررگە، آنلر اورىنە دە عدالت اورنلاشدررغە تېۋشلى در .

اوجۇنچى بىر فرقه بولغان تىرىيە عالملىرى ايسە: «مونىڭ سېبى ملت آراسىنە درست تىرىيە ۋە درست علم تارالودر» دىلەر . مونلارغە كۈرە آغە كىتونى آرزۇ ايتۇچى خلقلر، ھەر

نىرسەدىن مۇسلمانلارنى اوقۇتورغە، آنلارغە ياخشى تىرىيە ۋە درست علم اوگرەتورگە، شەرلر ۋە آللارنى حتى اڭ كېكەنە محلەلرگە قدر مەكتەب ۋە مەدرسە بىرلە تولدوررغە، ايرلارنى ۋە قۇرلارنى حتى صوقور ۋە سا كىرلارنى استىنا قىلمىچە بىر قالدورمى اوقۇتورغە تېۋشلى .

دورتنچى فرقه بولغان اقتصاد عالملىرى ايسە: «امتلارنىڭ بخت ۋە سعادتلرۈنە اصل سبب دولت ۋە بايلىق، بايلىق بولماسە عسكىردە فلولت دە، مشورت اصولى ۋە منتظم حكومت ھەم ياخشى قانۇنلردە، مەكتەب ۋە مەدرسەدە بولمى» دىلەر .

مونلارغە كۈرە املر ۋە مملتلارنىڭ يوقارى كۈتۈرلۈى اىچون بايلىق تابارغە كېرەك، شوندىن صوڭ ھەر نىرسە بولادر .

مونىدە ذكرا ايتولگان فرقەلردىن ھېچ بىرىنىڭ فەكرى يا كىش توگۈل بىلكە ھەر بىرىنىڭ دەۋاسى درست ۋە دەۋالرى حقىدە كىتورگان دىللىرى موافق . مگر دە املارنىڭ آغە كىتورلرۈنە بۇ نىرسەلرنىڭ ھەر بىرى ايكىنچى درجەدە كى سبب بولوب، بىرىنچى درجەدە كى سبب ايسە «جەمئىت» لردىر . مونىدە ذكرا ايتولگان نىرسەلرنىڭ ھەر بىرى «جەمئىت» لر طرفىدىن اشلەنە طورغان اشلر .

ترقى ايتارگە، حرمت ۋە اعتبار كىسب ايتەرگە تەلەۋچى املر اىچون اڭ بىرىنچى درجەدە لازم بولغان نىرسە «جەمئىت» تاسىس ايتودر . «جەمئىت» تاسىس ايتولسە «قوت» دە حاصل بولور، حكومتلرنىدە «مشورت» اصولىدە اورنلاشور، بالالارنى اوقۇتو ۋە ياخشى تىرىيەلر بىرۈدە بولور، بايلىق دە تابلور .

شوشى نىرسەلرنىڭ ھەر بىرى آرۇپادە «جەمئىت» لر سېبلى بولدى، مونىڭ بىرلەگنە قالمادى حتى «جەمئىت» لر سېبلى اعتقادنى تۈزەتورگە . اخلاقلارنى ياخشىلاندررغە، علم ۋە فلولرنى ترقى ايتدوررگە، دىنانىڭ ھەر طرفىنە دىن تاراتورغە دە موفق بولدىلەر .

آرۇپانى مستبەد ھاكىملر بىرلە مستبەد روھانىلردىن تازارتۇچى، آلپاوتلر، مىرزا ۋە كىنازلارنىڭ خواجهلىق قىلورلردىن، آدم بالالارنىڭ حىوان روشىدە ساتلوب يۈرۈلردىن قوتقارۇچى نىرسە «جەمئىت» لردىر .

آرۇپانىڭ بىك كۈب مەكتەب ۋە مەدرسەلرى، خستە خانە ۋە تىرىيە يۈرتلىرى، شاگرد ۋە مەدرسلرى، كىتبخانە ۋە دىن تاراتۇچىلرى بۇ كۈندە دە «جەمئىت» خىرىيەلر اجتهادى بىرلە اشللر، تىمورلنىڭ ۋە چىنگىز، اسكندر ۋە ناپالىون قوللردىن كىلمازلىك اشلارنى شوشى «جەمئىت» لر باشقاروب طورالر .

فرنىڭ تللىرىنى تۈزەتۇچى، كېرەكى طورغان چىت سوزلردىن صافلاۋچى، نىحو ۋە صرفلارنى تۈزۇچى، لغت كىتابلىرى،

کتاب برله طولغان واسملرنی گنه صانار ایچون ده نوح پیغمبر
عمرینه حاجت کورلگان بولور ایدی .

مونگ سببی ایسه مذکور اثرلرنگ فردلر طرفندن تالیف
ایتوووی برسی ایکنچیسینگ کویپهسی بولویدر . اگرده حنفیه
مذهبی و آگا مخصوص کتابلر بر «جمعیت» طرفندن تالیف
ایتولگان بولسه ایدی برتاواری پویزدلک توگل بلکه برؤاغونلق
حتی بر آت یوگی ده بولماز ایدی .

صوگ وقلرده بر جمعیت ، استانبولده حنفی مذهبه بنا
قیلوب بر «مجله احکام عدلیه» کتابی ترتیب ایتدی وبر پویزدکه
صیمازلق بولغان کتابلرنگ مندرجهلرندن اوچدن برینی یدیوز
یتلک بر اثرکه اورنلاشدردی . اگرده باشقه قسملرنی یازغان
بولسه یدیوز یتلک ایکی جلدکه صیدروب بره چگی معلوم ایدی .
قرآن ، «مشورت» برله امر ایکن هم ده «ولکن منکم

امة يدعون الى الخير وباعمرون بالعرف وینهون عن المنکر» دیب
معروف برله امر ومنکردن نهی حقنده بر جمعیت بولوب طورو
تیوشلکنی آلاقتان ، رسول الله « یدالله مع الجماعة » دیب
«جمعیت» که بها قویغان بولسه ده اسلام دنیاسی مونلردن عبرت
آلمادی ، نظامی جمعیتلر تشکیل ایتو وشرکتلتوزو برله مشغول
بولمادی . خوارج ، باطنیه ، صوفیه کبک بعض بر «جمعیت» لر
ظهور ایتسه ده اسلام روحینه موافق بولمادقلرندن هم ده قانون
اساسی حکمنده گی نظاملرغه بنا قیلنمادقلرندن اسلام دنیاسینه
افتراق صالو ، شریعتی تحریف ایتوب ، سر ومعمارل سویلهو ،
خلقنک باشینی وهم وخرافات برله ایله ندرودن باشقه فائده لری
کولمادی . دین بویای برله بویالووی والله تعالی که تقرب اسمی برله
میدانغه چیقووی سببلی صوفیه جمعیتی اسلام ایچون الذلوع بر آفت بولدی
(۱) . مونلر سیندن مسلما نلر درویشلک که برلایلر ، طمع غه سالوشدیلر ،
اشسز یاتورغه ، یالقالوق غه ، چوبک چه یتب بوددیلرنک فلسفه
وخیاللرنی اسلام دینی اسمندن سویلهب عمر اونکارر که کرشدیلر ،
انسانلق دنیاسینگ قورغان بر اعضاسی بولوب قالدیلر . اوشبونک
سیندن مدنیتلری ده منقرض بولدی ، بایلقلری هنرلری ده بتدی .
بنو اسرائیل قومی قیلندن ایندی باشقلرغه قول وکتیزه ک بولوب
قالدیلر . و«ضربت علیهم الذلة این ماقعوا» که مصداق بولدیلر .
انالله وانا الیه راجعون .

بریتنک اعتبارلری حرمتلری بولماغان مشرق قوملری
آراسندن باشلاب اک الک یاپونلر ، آوروپالر نظامنچه «جمعیت» لر

(۱) مقاله صاحبینک مقصودی ، حرمتلر موسی افندی دیگانچه
متظلملر و«صوفیه» اسپینی سؤ استعمال ایتوچیلر بولسه کیردک .
ر . ف .

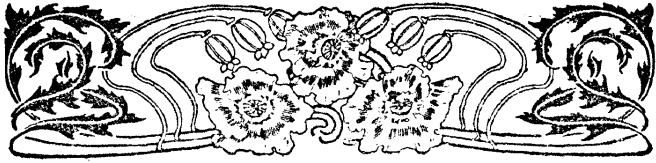
اینسکوپه دیار تالیف ایتوچیلر هر بری «جمعیت» لردر .
هر تورلی قلرده متخصصلرنی ، کونلرنی تونلر که قاتوب
اش اوستنده اوطورا طورغان اجتهادلی آدملرنی یتشدر وچیلر ،
«جمعیت» لر بولدی . سودا یورتلری ، فابریقه وزاوودلر ، تیمور
یول وپاراخودلر هر بری «جمعیت» لر سیندن دنیاغه چیقدی
و «جمعیت» لر سیندن اوزلرنی خدمتلر نده دوام ایتوب طورالر .
الحاصل دنیاغه یندی گنه براشنگ آله کیتکانلگی کورلسه
آنک سببی مطلقا بر «جمعیت» بولور .

انسانلرنک نی قدر اشر اشله وگه کوچلری یتکانلگینی
کورساتوچی خیال وفرضلرده یوری طورغان نرسه لرنی عمل که
قویه بلوچی نرسه «جمعیت» در . «انسان» لق اوزی ده اجتماعی
حیات ، یاردم بیرشودن عبارت بولغانلقدن بو نرسه لر «جمعیت»
لردن باشقه ممکن توگل .

مشرقه وخصوصا اسلام دنیاسنده یتک کوب الوغ آدملر
یتشدی ، وداهیملر ظاهر بولوب طوردیلر ، یاخشینی غنه اشلرده
کورسه توچیلر بولدی لکن مونلرنک اشرلندن نمره کورلمادی ،
خدمتلر نده دوام بولمادی ، بو کون اسلام دنیاسی باغوش اویاسی
قیلندن خرابلق ووبرانلقدن عبارت ، بتون بلگانلری اوهام
وخرافات ، درویشلک ، مسکنت وعاجزلک ، همتسزاک وغیرتسز-
لکدر . مونگ سببی نرسه دیب بله سز؟ . .

سببی یتک معلوم ، مشرقده و اسلام دنیاسنده غی اشر فردلر
طرفندن اشله نندی ، بر فرد بر اشنگ الفباسینی برمازدن وفات
بولادر ، ایکنچیسینی ایسه شونی یندن باشدن آلدی ، شونک ایچون ،
بر خدمتدن یاخشینی نتیجه چقمیدر ایدی . سودالر ، هنرلر شوشی
روشه بولغان کبک علملر ، فنلر ، تالیف وتعلیملرده هر بری
یاروم بولده قالدی ، شول یاروملرده بر برینگ کویپه سندن گنه
عبارت ایدی .

اگرده بر حنفیه مذهبنده گنه تالیف ایتولگان فقه کتابلری
جیولسه ، بوی بر چاقرومدن عبارت بر تاواری پویزدکه یتارلک
یوک بولور ایدی . حالبو که مونلرده بو کونگی عسکرلک ، پاراخودچیلک ،
معدنچیلک ، اورمانچیلق ، پوچته وتیلغراف ، تیلیفون وتیمور یول
نظاملری ، صایلاواصوللری ، اومارتاچیلق ، مال آسراولق وشونلر
کبک ایگی چگی بولماغان وبوکونده اک اهمیتلی اجتماعی ، اقتصادی
حاللردن بولغان نرسه لرنک زاقونلرندن بررگنه استاتیاده یوق ،
اوشنداق شهر وآوللرغه ، زیمستوارلرغه ملت مجلسلرینه وساویتلرغه
عائد نظاملردن حتی نمونلر تابوده مشکل . اگرده حنفیلر ، باشقه
نرسه لر حقنده یازولری قیلندن شوشی صوگهی نرسه لر حقنده ده
فقه کتابلری تالیف ایکن بولسه لر ایدی اول وقتده بتون دنیا

«دين درسلى» نه تنقيد مناسبتى بلهن

VI

کتابنگ ترزولش و افاده جهينه کيلگانده، رحيم جان افندى بزنگ طوتقان اسولنى اساس اعتبارى بلهن گوزدل تابا. شولايده اول بزنگ کتابنى بوآرجه حقه ان علم حال کتابلرندن بيك اوک اوستون چغارغه تله مه گانلککن، بز اساس ابوت طوتقان «اصول تدريجى» نك حاضرگى زمان طودرغان بر اصول بولمچه، اوزمزننگ بيك ايسكى مالمز بولغانلغن، نجو، فقه و منطق كيك فنلرده قواعد، عواملردن باشلاب انموذج. كافيہ و شرح منلارغه منولر، شروط الصلاة دن باشلاب تعلم الصلاة، تحنه و مختصرلرنى كيجولر، ايساغوجى دن باشلاب شمسية و سلم لرگه باروب يتولر كينه شولوق تدريج اصولينه قورلغانلغن ميدانغه قوياذر. آنك اوستنه منقد افندى حاضرنده ياگا بولوب تانلسه ده، اصلده ايسكى بولغان اوشبو اصولنى تطبيق ايتكانده بزنگ بيك اوک موفقيتلى چقماغانلغمزنى، كينه ايسكيلر ازندن اوک كيتكانلگمزنى بيان ايتدر.

بزنگچه، كتابنگ توزلشنده طوتولغان اصولنگ اوشبو عصر ايجادى بولو، ياخود بوندن بر قاچ عصرلر الوك قوللانو ب تاشلانغان بر اصول بولوب ده حاضرنده ياگدن ميدانغه قوللغان بولو آرتق اهميتتى حائز توگددر. اصول فى الواقع گوزدل و فائدهلى بولسه شول يته در. بزنگ «دين درسلى» حقنده بو قدرسن منقد افندى اوزى ده انكار ايته آلמידر. ايندى ايسكى اصولارنگ برسينه ده اوخشانان، بوتون بوتونگه ياگا اصولر تابونى مقتدر پيداغولر بزدن كوتوب قالورمز. ميدان آچق، احتياج فوق العاده زور. تشریف پورسونلر!

اصول تدريجىنى تطبيق قيلغانده موفقيتلى چقا آلغان آلماغانلغمز حقنده منقد افديگه اوشبونى ته يته مز: محترم رحيم جان افدينگ اوشبو تنقيدلرى بزنگ يالكر برنجى جزء «دين درسلى» نه عائددر. حالبوكه اوشبو جزء شاگرد قولنه طوتندرلاچق درسلك بولمچه، معلملرگه مراجعت اوچون تاليف قيلنمشدر. منقد افندى ايسه، بزگه تنقيدن موفقيتلرله چغارو قصدى بلهن بو خصوصدن بالكل تغافل قياوب. آنى شاگرد قولنه بيرله چك بر درسلك نظرى بلهن تنقيد ايتدر. اوشبو جهت نظر اعتبارغه آلغانده منقد افدينگ برنجى جزء حقنده سويله گان سوزلرينگ بايتاغى يهوده كه كوچه نو بولوب چقاچقدر. مثلا: اوشبو برنجى

ترتيب ايتهرگه و شركتلر توزورگه كرشديار، آزغنه وقتده بيك كوب فائده ايتديار، غرادسلى كوتارلدى، آروبا و آمريقالولر حقنده «هم رجال ونجن رجال» ديب سويى باشلاديار و هنرلر يفته كورسه تديلر.

مونلردن عبرت آلوب مسلمان دنيا سنده آزغنه ايتباه اثرى سيزلدى، مسلمان مملكتلر نده ده «جمعيت» و شركتلر توزولورگه باشلادى ليكن مونلر هنوز صيباق حالنده در. بالغ بولورلرمى يوقمى؟ حاضرگه معلوم توگل.

بزگه چيت ممكتلردن مثال آلورغه حاجت يوق. اوزمزننگ كيجه گي، حالمز برله بو كوگى حالمزنى قياس قياوب قاراو يته در. آزغنه و كچكك، گنه بولغان بو كوگى جمعيتلر مزننگ اوز جنسده شلمزننگ بالارينى اوقو، عاجز و فقه برلر ينى تريبه قيلو طوغروسنده غى خدمتلى و خدمتلردن كورلگان نتيجهلر دشت قچاق و قازان حكومتلى زماننده غى كوچلى تاتار حكومتلى برله كوچلى مسلمانلر نك توشلر يته كرمه گان درجه ده الوغدر.

حالبوكه شوشندى «جمعيت» لردن محروم بولغان كاشغر و بخارا، خيوه و توركمان مسلمانلر نده نه ده بر علمى حركت ونده زاوود و فابريقه كيك نرسهلر بولغانلغدن معلومات يوق. «جمعيت» لر تشكيل ايتولمى طورغان مملكتلرده كشى يتشمى، نادرلك اوزرنده خدائى نابت بولوب يتشوجى بولسه ده قدرى بلنى و درجه سى تانولمى تلف واضع بولادر.

«جمعيت»، ترقى سيارينگ اناسى بولوب آنك فائده سى سويله ب بترلك درجه ده گنه توگل. مونى مسلمانلر (شول جمله دن روسيه مسلمانلرى ده) فرنكلردن، روسلردن آلديار. بو نرسه آروبا مدنيتندن آلغان «فائده»، بى و توكه غى طورغان فائده سندن سانالورغه تيوشلى.

شعر:

حافظ شيرازى:

آه آه از دست حر افان گوهر ناشناس

هر زمان خرمهره را بادر برابر میکنند

ترجمه سى:

گوهرى تانىمى تورغان «صراف» ك ظامندن آه!

دائم ايشاك مونچاغين تيگيلرايج اينجو ايله ن.

م . س . ا . ج .

سبب بولغان و جهلرنی سویله گچ «مینم عبادات و شول جمله دن نماز حقه ده فکرم شول. آر حقه ده بولبل معلومات بیرومه ده عذرم دلیلم ده شول» دیبه ردک اوزمنک بوگا کوکلم اول قدر طولوب یتمه گانلکنی آکلانوب کیتکان ایدم. فقط بردن اوشبو یلده بایناق مکتبلر ده، خصوصاً اول مکتبلر نده بوگا رچه غاز اوگره تلوب کیلو، ایکنجیدن اوشبو جزنگ عائله ده دین تریه سی اوچون ده مراجعت کتابی بولاجغن نظر اعتبارغه آلو مینی اوشبو عبادات و شول جمله دن غاز حقه ده طولیراق معلومات بیروکه سوق اییدی. برنجی یلده بالاغه غاز اوگره تونک بیک اویک بیکل توکلگن اعتراف ایتمکمز حالده، رحیم جان افندی کبک ممکن بولماس درجه سنده آورده صانی آلمیز. بز، بوگا رچه قوللانوب کیلمکده بولغان علم حال کتابلرینگ بر ایکی اولگی درسلیری بیله، بزنگ اوشبو بیک اوزون تاقی اینگان عبادات حقه ده غی درسلمز که قاراغانده بالاغه آرتغراق یوش بولاجغن؛ بالانی اییدیور ایته چک، بولسه شول منطقسز درسلیر بولاجغن هیچ یاشرمی نه یتمه مز، رحیم جان افندی جنابلرینگ یالکر اوشبو نماز مسئله لرن کر توومزدن بزنگ شول ایسکیلر یولندن کیتوومز بلن حکم قیلوی هر که گه و شول جمله دن اوزلرینه ده معلوم خلاف حقیقت بر نرسه دیبه سمز کیله .

درستن نه یورکه کیره ک، حاضرنده ابتدائی مکتبلر اوچون «دین درسلیری» یازودنده آور بر درسلك بولماسه کیره ک. چونکه بو خصوصه میدانده و لوناقصه ده بواسون عمومی بر پروگرام یوقدر. توری یرده توری درسلك قوللانوب، توریچه معلومات کیچاوی کوز آلدزده در. بعضلر برنجی یلده بیرله چک دین درسلیرینگ یوق درجه سنده قسمه بولورغه تیوشلگی فکر نه کیلمکلی حالده، قای بره ولر ایکنجی درجه دن ده اوستون سانالورلق معلوماتلرنی بوتون کوله می بلن بیروب یا تمقده لردر. مونه شول خصوصلرغه دقت ایتمکده بزنگ عموم فائده سینه باغشلاغان اوشبو برنجی جزء «دین درسلیری» نده نمازنی کر توومز آرتق استبعاد قیلنورلق بولماسقه تیوشدر. بزنگ دین درسلیرن روح اسلامغه بیله مخالف ترتیب ایتمک دیب کورسه تورکه طرشقان، رحیم جان افندینگ نماز حقه ده لزومندن آرتق قازنوی، تویمه نی تویه ایوتوب کورسه تورکه ماناشوی بیک طبعی بر حالدر، نماز حقه ده اوشبو اتقادی اساس اعتباری بلن دقتکه آلدقمز حالده، بز آنک بردن معلم اوچون مراجعت کتابی بولوون، ایکنجیدن عائله ده دین تریه سینه خدمت ایووون کوز آلدزده طوتوب، اوشبو ایکنجی طبعنه ده عبادات بحثن تاشلاو طرفنده توکلمز. تیزدن ان شاء الله عمومی پروگراملر توزولر، شول پروگراملرغه موافق درسلكلر ده ترتیب ایتلور. شول وقت - اگر ایسکرماس ایسه - بزده درسلكمزن

یل اوچون قولغان تاریخ مقدسنگ اوزونلغندن شکایتی، همد بعض بر تاریخی موقعلرنی آتاب کیتوومز و بر ایکی اورنده واقعلرنگ تاریخن کورسه توومز حقه ده غی، مؤاخذه لری اورنلی بولماسدر. چونکه مقدمه مزده سویله دکمز چ؛ شاگرد اوشبو تاریخی معلوماتنگ بوتون نقطه لردن مسئول توگلددر. بو حکایه و نه ننگه لردن الوغ درستی بالانگ باشنده قالدلسه شول البته یته در. محترم رحیم جان افندینگ تاریخی معلوماتنگ اوزونلغی حقه ده غی تقیدی کتاب شاگرد اوچون درسلك بولغانده غنه کیلورکه ممکندر. درست تاریخی معلوماتلر ده بر قدر اوزونلوق نار. مثلاً حضرت موسی و حضرت عیسی حقه ده سویله و زائد بولورغه ممکن. لکن مین مقدمه ده بو خصوصه معاملرکه مخصوص تویه یاصادم: تله گن کشی شول درسلیرنی توشوروب قالدزغه ممکن دیدم. بوندن باشقه خصوصلر ده ده مین، کتابغه بوتون بتونگه تقید قیلو یاراماعانلغن سویله دم. کتاب یالکر معلمکه مراجعت اوچون تألیف قیلنغان بولوب، بو مسئله اوز اوزندن آکلشورغه تیوش بولسه ده، بعض بردنرنگ غفلت ایتمو احتماللرینه مینی مین بو خصوصنی تصریح قیلوب اوزده. بعض بر موقعلرنی تعیینله ب کیتو و بر ایکی اورنده واقعلرنگ یلارن ذکر ایتمو ایسه. تاریخی معلومات یاخشی آکلشلسون. و بر برسی بلن بولغانوب صاناشوب بتماسون اوچون بولوب. شاگردنی آبی حفظ ایتموکه مجبور ایتمو و مسئولیتکه تارتو اوچون توگلددر. شونگ بلن برابر موقع اسلملی رحیم جان افندی نه یتمه نچه اول قدر کوبده توگلددر. منقد افندی تکرار ذکر ایتمک بر موقعی آیرم صاناب کیتکانلکدن بولر آنک کوزینه کوبره ک کورنگان بولورغه کیره ک تویمه نی تویه ایوتوب کورسه تورکه بولغاج البته شولای کورنمی حالی یوق اییدی.

دین درسلیری حقه ده کیره ک شفاها و کیره ک مکتوب واسطه سیله میندن استغفار ایتمک کیشلرنگ هیچ برسی اوشبو تاریخ مقدس طوغریسنده برسوز بولسون سویله مه گانلر اییدی. بالعیس بوتنگ بالا اوچون غایت درجه ده کوگلی، نه کیه تکللاو قیلندن قزقلی ویکل ایکنجیلگن سویله مشلر، موسی و عیسی یغمبرلر حقه ده غی معلوماتنگ ده آرتق قیلیمه یچغن بیان ایتمشدر اییدی. رحیم جان افندی ایسه بو خصوصه بوته نلرکه بوتونله ی باشقه فکر طوتو.

..... ولكن عين السخط تبدی المساوی
محترم رحیم جان افندینگ برنجی جزء که باغشلاغان تقیدلرینگ بردن بر حقیقتکه یاقتراق کورنگان نقطه سی نماز حقه ده غی سوزی بولور. بو یلده اوق بالاغه نماز اوگره و بایناق غنه آور خدمت بولوب، هر یرده تطبیق البته ممکن بولماس. بو خصوصنی مین اوزمه بلدم، توشوندم. شونگ اوچون ده بو جزده غازی کر توومه

قسقه تعريفلرندن آريغه كيتهرگه ممكن توگلدرد. بو قسقه تعريفلر
يعني معلوماتلر اچنه طهارت آلو، نماز اوقو، روزه طوتو... كييلر
كره آلمايه چقدر. بولر كرسه بو اصول بوزولدي ديمكدر». بز
مقاله صاحبينگ اعتقادنگ «يش اركاني» ندن مرادي نهرسه ايكانلگن
بله آلمادق. بزنگجه «مؤمن به» جيدي ايدي توسلي. شوگاردن
برنجي يلده آكلاتو آورلق قيلوغه قاراپ «تقدير» ني تاشلاسه ق
آلتاو قالادر. بولردن اولگي دورتيسن آور بولو بولماودن قطع
نظر منقد افندي البته اوشبو يلده اوق بلدررگه تيوش تابا بولسه
كيرهك. ايندي قالغان «يوم آخر» بلهن «بئث» نك قايسن برنجي
يلده بلدررگه قارشى ايكان؟ نهله جيدي سيكز به شلك بالاغه آرتق
آور يوك بولور، ديب الله حقتده معلومات بيروني اوك لازم
تابيمي ايكان؟

شولايوق «مؤمنلرگه فرض عمللرنگ قسقه تعريفلرندن
آريغه كيتهرگه ممكن توگلدرد» ديه اركان اسلام حقتده معلومات
بيرو تيوشلكنى اساساً كيرهك تابقاج «بو قسقه تعريفلر اچينه طهارت
آلو، نماز اوقو، روزه طوتو... كييلر كره آلمايه چقدر» ديگان
سوزده اورنلي توشماس. بز، طهارت و نمازلرني درسلكده بالعم
كورسه تدكزدن بولر حقتده رحيم جان افندينگ سوزن طوغرى
ديه آساقده، روزه، زكات و حجبلر حقتده غي سوزن اولگي سوزينه
مناقض ديه سمز كيله. بزده بيت شاگردلرگه بالفعل روزه طوتدريميز،
زكاتي ده بالعمل اجرا قيلدريميز، درس آراسنده حجكه آلوب
باروبده قايتاريميز. اكرده اوشبو عبادتلى: «الله تعالى بزگه يلينه
بر آي ايرتدن كيچكه قدر آچ طوررغه قوشقان، مالمز نصابه
ييتسه فلان قدرسن فقير... لرگه بيررگه قوشقان، سلامت بولوب
زاد وراچه له كوچمز ييتسه حج قيلورغه قوشقان» ديه بيك
قسقه غنه تعريف ايتله چك بولسه بوگا هيچ بر ديه چكمز يوق.
لكن بو وقت بو درسلرنگ صوگ درجده صالغن وبالاني يزدركچ
بولولرى اوستته ايسكى كتابلرنگ ازنندن كيتوكنه توگل، بوتون
توبى تامرى بلهن ايسكيلكنى ميدانغه قويغان بولورمز.

ايندي اوشبو يوغاريدده كوچرگان سوزلردن محترم رحيم جان
افندينگ تناقضى ميدانغه چقسه، «اكرده برنجي يلده نمازغه
اويره تو آورغه بلهكده ممكن توگلكه سانالسه روزه، زكات، حج،
جمعه، عيد، تروايح وغيرلر حقتده بيرلگان معلوماتلرنگده آرتق
بولاجنى اوز اوزندن ظاهر بولور» ديگان سوزينگده تناقض
ايكانچيلگي اوز اوزندن ظاهر بولر.

بتهدى.

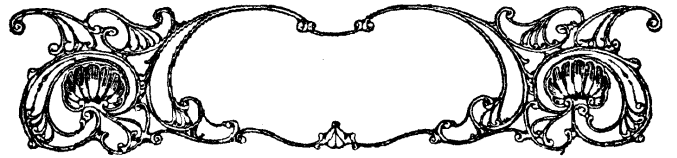
حسينيه معلملرندن: ص. ييكبولاط. اورنيورغ.

شول پروغراسغه موافق صورتده توزه تو و اوزرگه رتو صد دينه
كررمز. معلم ايسه شهبه سز، بزنگ اوشبو برنجي جز* درسلككه
تقيد ايتو مجبوريتنده بولميجه، آرتدرو و كيمتو حقينه مالكدر.

رحيم جان افندي بزنگ برنجي جزءده بعض بر
اخلاقي معلومات كرتوومزني ده باراتميدر. اول مکتبلرده
بيرله چك تريبه اخلاقيه نك حكايله طرزنده بولوورغه تيوشلگن
آلغا سوره در. حسيات اخلاقيه و تريبه اخلاقيه ده حكايله
اصولنك كوزهللگنده شهبه يوق. بونى بزده انكار قىلا آلميمز.
لكن شول قدرسن دقتكه آورغه كيرهك، كه بزنگ اوشبو، ديننگ
اخلاقي قسمى ديب آتاغان معلوماتمز، ضروريات دينيه دن بولغان
فرض و حرام ديه تعبير قىلنه طورغان نهرسه لدر. نماز و روزه لر
حقتده معلومات بيرگانده نيندى اصول طوتلسه، بولرني اوگرتكندده
شولوق اصول ياراسه كيرهك. بيگرهكده درستن نه يتكائنده شول
اصول لازم اوك بولور. چونكه اكرده اوشبو فرض و حرام ديه
تعبير قىلنه طورغان نهرسه لرشقه معلومات اخلاقيه قىيلندن حكايله لر
واسطه سى بله نكغه الفا قىلنه چق بولسه، بالانك آگا كيله چكده
آرتق اهميت بيرموى، آنك غاز روزه و باشقه عبادتلى درجه سنده
اوك ديناً مطلوب نهرسه لر ايكانلگن بلعى قالووى ممكندر. مونه
شول خصوصلرني كوز آدينه آلوب بز اوشبو، ديننگ اخلاق
قسمندن صاناب كيتدكمز بر نيچه كنه نهرسه ني وعظ و نصيحت
طرزنده بلدروب كيتونى لازم تابامز. شونك بلهن برابر بولرنگ
كيله چك يللرده حكايله طرزنده بيرلورلرندن ده زور فائده اميد
ايتمز. اخلاق قسى ديه يورنله طورغان علمنى بالارغه حكايله
طرزنده اوقوتو تيوشلك حقتده ايسه بز البته رحيم جان افنديگه
قوشلامز. لكن برنجي يلده توگل، كيله چك يللرده بولو شرطى
بله. شولايوق برنجي، حتى ايكنجى و اوچنجى يللرده ده ولو
باله معنى بولسون حديثلر بلهن ترجمه قىلوب اوقتورغه، بو خصوصده
آرتق غلو قىلوب حديثلرنگ و رودى واقعه لرى بر كه بيان ايتلو
تيوشلك فكرينه بز هيچ بر وقت قوشلا آلميمز. بو طوغريده
رحيم جان افنديگه بز دن باشقه لرده قوشلماس. بو مقاله بز دن مقاله
صاحبي تفرد ايتله چك خصوصى بر فكر بولوب قالور ديمز.
شوگا علاوه اولارده ق. بو فكرنى آلفا سورو روسلرغه تقليد بولماسى
ايكان، تقليد دن قاچارغه ياراتقان كشى بوگا نيچك ارتكاب ايت
ايكان؟ ديه مز.

رحيم جان افندي جنابلرى بزنگ اصول تدرىجنى تطبيق
قىلغانده موفقتلى چقماومز و بو اصولنك شرط لازم ييرينه يتكره
آماوزنى بيان بوزندن اوشبو سوزلرني سويليدر: «دين درسلرنگ
برنجي درجه سى اعتقادنگ ييش اركانندن، مؤمنلرگه فرض عمللرنگ

تراجم احوال

اوشبو توبانده بازیلا تورغان «حکایت» و «ترجمه احوال» نی، سیکز یوزنچی عصر هجرینگ آغرلرند «امیر علیشر نوایی» اسمینه دولتشاه بن علاؤوله بن بختشاه بن ارغونشاه سمرقندلی طرفندن تصنیف قیلنمیش فارسی «تذکره دولتشاهی» اسملی قول یازما بر اثردن کوجردم. شوشی قول یازما بیک اعلا حسن خط ایله ۹۷۵ نچی هجریده، خلیل الله بن طاهر الکاتب قامی ایله یازیلنمیش: ترجمه احوال: (تورکی که ترجمه قیلندی).

ملک الفضاخواجه فخرالدین احمدستوفی، شعرایتوده تخلصی «اوحدی» ایدی. اوزی حکیم، فضل ایگاسی، هرقدن خبرلی، خصوصاً نجوم یعنی بولدوزلر علمینی بلوده اوز عصرنده آکا تیگ یوق ایدی. شعر علمیده برنچی ایدی، تاریخدهن حدسز خبرلی هم حسن خطده قولی اوستون وطب علمینه یاخشی خبرلی ایدی. اوزی «سبزادر» شهرینگ اولوغارندن «مستوفی» اولادندن ایرر کیم، آرقنده تأریخ «یهقی» ده یازلمشدر. «اوحدی» شو حدلی یلملی بولسه ده فقر ودریشلک ایله عذر اوتکارر ایدی. هر وقتده آنک صحبتنده کوب دانالر بولوب آنک علمندن نفع آلور ایدیلر، کوب کوب حکمدارلر آکا هدیه بیاره لر ایسه ده اول هدیه لرنگ باریسینی اوتوردانلرینه و محتاجلرغه بیرر ایدی. خصوصاً مولانا غیاث الدین محمدنی کوب ترییه قیلور ایدیکه مذکور حاضرده «اوحدی» نگ اورنده درس برله مشغولدر.

اوحدینگ دیوانی، قصیده و غزلیاتلری باردر. عمری سکسان برده. دنیادن ۸۶۰ نچی هجریده اوندی. عمرنده اوزینه عائله قیلمای رفیقه زوجه سز وفات ایتدی.

خواجه اوحدی که بو یالغوزلق ایله عمر ایتو توغریسنده بر نیچه صحبتداشلی طرفندن عائله قیلوغه اونده گانده، اول توبانده کی شعر ایله جواب بیرمش:

دی عزیزی گفت با «اوحد» در اثنای سخن

کای تو، واقف از رموز چرخ راز آسمان.

هم به استحقاق، ملک فضل رامالک رقاب،

هم به استعداد، اقلیم سخن را قهرمان.

مریم طبع گهر زایت، چر اکر دست قطع،

چون مسیحار شته پیوند از وصل زمان.

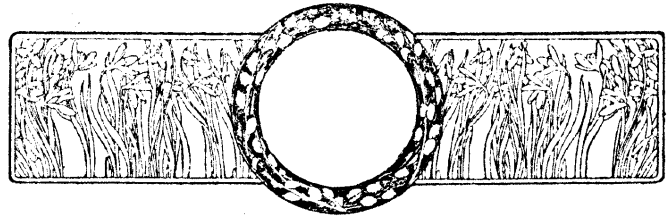
عمر در کنج نجرد مگذران، دیگر که هست،
عشرت آباد تأهل روضه امن امان.
مرد را هرگز نگردد، چهره دولت فروغ،
تابروی زن نیغروزد چراغ خان مان.
حیف باشد غنچه سان، برجان خود بستن گره،
چند روزی کین درین باغیم چون گل مهمان.
گفتمش ای یار نیکو خواه، میدانم یقین،
کز نیکو خواهان نمیشاید بجزینکی کمان.
وصل زن هر چند باشد پیش مردم کاججوی
روح، راحت را کفیل عیش عشرت راضمان.
لیک با اوشمع صحبت در نمیگردانانگ
من سخن از آسمان میگویم، اواز ریسمان.
اوشبو شعرنی شعر حالنده ترجمه سی اوز طرفمدر:

«اوحدی» که بر عزیز ایدی سوزی اورتاسنده
ای سین آکگر سین جهان رمزیه راز آسمان.
هم اوزک فضل هنر شهرینه بر لایق ایگه،
هم، سین، استعداد ایله اقلیم سوزغه قهرمان.
مریم طبع نفیسگ، نی جهندن دایما
عسی دیک، خاتونلر ایله وصل ایینی کیسان.
عمریگی یلغوزلغیک پوجماغینه اوتکارماغیل،
کیم رفیقه برله دنیا جنت هم امن امان.
ایر کشینگ دولتین یوزیغه بولمس یاقولیک،
تا خاتون یوزیله یاروتماس چراغ اوی همان.
حیف دور آچیلماغان گل دیک جانکنی باغلاقی،
نیچه کونکیم بول جهان باغیده دورمیز مهمان.
ایتدم: ای یار، یاخشی ایستا کوچی خوب یلم،
یاخشیلک ایستا کوچیلر یاخشی سوز آیلر بیان.
خاتون آلمقلق ایرر البته ایرر که مراد،
چونکه: روحه راحت اولغای؛ عیش عشرت ایکی سان.

لیک، آنکله صحبتیم شمعی یاروقاس نی اوجون؟
مین سوز آسماندهن دیگانده، باشلر اول سوز ایپیلان.
«شورا» اوقوچیلردن التماس! ممکن اولسه معلوم ایتلسه
ایکان: خواجه فخرالدین احمد مستوفی اوحدی کیم؟ عالم اسلامغه
نیندی خدمت ایتدی؟ طب، نجوم، فن و تأریخ علملرینه مالک
بولو سبیلی بو خصوصلرده بربرائرتلری قالدیعو؟ تأریخ ییهقی قایدن
تابولا؟ خصوصی کورگانیکر بارمو؟ اوحدی شاگردلردن بولغان
غیاث الدین محمد، کیم! ...
اوحدینگ اوشبو شعری مضمونندن معلوم بولا، که اوحدی

اوزینه کفو هم رقیقه بولورلق بر توتاش تابمغان. یعنی عالم اسلامغه ایرلر، شوشی تاریخلرده خاتون قزلرنی علمدن بهره سز قالدیرغان ایکنلر .

احترام ایله : بهرام بیک دولتشاه. «کته فورغان».

«شورا» ار قوچیلردن سؤال

۱) طوغری فکر دیب نیندی فکرگه ایته ونیندی فکرده گی کشینی طوغری فکرلی دیورگه یاری؟ ...
بو سؤال یاخشیراق آکلانسون اوچون آزرارق شرح یازو و ایضاح قیلو تیش کوردی.

کشینگ فکرلی هر وقت دیرلک آلماشنوب، باشنده یا گدن یا گآ فکرلر طوبوب طور. لکن بو کبی - هر کشیده بولا تورغان و انسانک طبیعی بولغان صفتلری آراسنده بوتالوب یورگان واق فکرلردن سوز آچمیم. شونک ایله برابر دین، شریعت و پیغمبرلردن ده سؤال قیلیم. بلکه ده عادی کشیلر آراسنده وجودکه کیلگن بر کشینگ یا که فیلسوفنک باشنده اوسکان و اطرافنده غیلرنی سیسکه ندرلک روشده اوتکر، طورمش میداتنده اهمیت کسب ایتهرلک صورتده کوچلی فکرلر حقنده سویلیم.

مثلا، بر کشینگ طورمش آغمی اچنده کینه تندن فکری آلماشنوب کیتده - باشینه ایکنچی توسلی یا گآ بر فکر کره. آنگ شول یا گآ فکری قوشوونچه اشله گان اشلری فائده لی بولوب چغا. آندن صوگ اول فکرگه باشقه لردده قوشلا باشلی. اولرغه، شهرلرگه، نهایت بتون ملت که تارالا. بارا - بارا اول فکر عموم انسانلر طرفدن قبول ایته. عاقبت جمعیت بشریه نگ همه سی شوگا یه بشه. عجبیا! طوغری فکر شوشی بولامی نه لاه؟!

شولای، دیر ایکن، لکن، بر شخصنگ فکری هر کون آلماشنوب طورغان کبک، زمان اوتو ایله بر ملت نگ یا خود بتون بر یوزنده گی کشیلرنک فکرلری ده (بر یولی) اوزگروب طورغانانی معلوم.

بر کشی، یا که بر داهی ننگ فکری باشقاروب یا گاروب طورغان کبک؟ بر زمان بتون ملت طرفندن تصدیق و قبول قیلنغان فکرنگ ده صوگندن تکذیب ایتلوی ممکن.
شولای بولسه - طوغری فکرنی قایدن تابارغه؟

۱۹ نجی عصر آخزلرنده بزنگ اوز آرمزدن «بر کشی» اوزینگ یا گآ فکری بلهن میدانغه چقدی. بو «فکر» باشقه لرغه بلنورلک اییدی: تیره سنده گیرگه اوق کبک تاثیر اییدی. غفلتده یوقلاب یاقانلرنی صووق صو سیبکان کبک سیسکه ندردی. بو فکر قای بره وارگه شولقدر نق تاثیر اییدیکه، یا گآغیکه چایوب یهرگان شیکالی کوزندن اوتلر اوچدی. نه کر نلب شول فکرگه باشقه لرده قوشلا باشلا دیلر. نهایت، «۳۰» یل اونهر - اوتمه س بو فکر تانار خلقن بتونله ی دیرلک اوزینه قاراتدی. «فکرلر»، ایرکی ایرکسز شول یاقعه آوشدیلر. بر یرگه قوشلوب زور بر آغم یاصدیلر. بو آغم شول کونجه آغوب طور اچقدر. شونک ایله برابر طورغان صاین کوچیه چکدر.. لکن، .. اما .

— نه لاه طوغری فکر شوشیمی؟!
سز؛ کشیلرگه: «آچق فکرلی، توغری فکرلی، عالم و فاضل» کبی صفتلرنی آتقاند «موصوف» نی نیچک و نی روشده «تصور» قیلاسز؟ آنگ فکرینگ طوغریلغن قایدن بله سز، نی بلهن اولچه یسز؟ بو نگ اوچون دولتکرده بره ر توریلی بیزمنه یا که مقیاس باری؟.

فکردن طوغغانان نتیجه لرنگ «طورمش و حیات اوچون فائده لی یا که ضررلی» بولوب تابلوی بو حقه ده بیزمن خدمتن اوتهی آلمیمی؟.

یاورویا و آمیریکا مدینتی نگ یا که عرب مدینتی نگ ایتداسنده فکر آلماشنولر بولمادیی؟ بولغان بولسه - بولرده غی فکر آلماشنولر یعنی یا گآ فکرلری حیات اوچون فائده لی بولغانلقدن شوشی فکرنی طوطوب «منه طوغری فکر!» دیب کورسه تو یازاماسی!
بزنگ شول «۳۰» یل اچنده تابوب آغان فکرمز، یا گآ فکرمز «طوغری فکر» می؟

فکر- انسان نگ حیاتده بیک بهم رول اوینادغندن بلکه حیات و سعادت، طوغری فکرگه باغلی بولغانلقدن، نیندیگنه بر اش بولماسون آنگ عاملی فکر- طوغری فکر اولدغندن، شونی تابو و بلو- بلوب آنگ فرمانی بو نیچه عمل قیلو بزگه لازمدر...

بو سؤالنی قیلورغه - مینی قوزغاتقان نرسه - بعض بره ولرننگ اوزلرن «ترقی برور، یا گچی، ضیالی و آچق فکرلی» دیب اوبلاولری و لکن اوزلرنک شول سوزلرنک لغت مضالرن گنه بولسه ده یونلب بله ولری هم قیلغان اشلرنک اول اسملر بلهن برده اوک مناسبتی بولماوی حتی اوز فکرلرنک طوغری یا که ایگری ایکننده آگلی آلماسق درجه ده صایدن بوزگان شول نیتته کلرنک آیانچلی حرکتلری سبب بولغان اییدی. لکن صوگندن

مکتب و مدرسہ لرمز حقنہ فکرا

11

ابتدائی یا کہ رشدی مکتب لریب حقنہ سویلی باشلاساڭ، یا گاراق و تریبایردک مدرسہ لریب حقنہ سویله ونگ لزومی کوریلہ. ایندی، سیردک- سیردک گگنه بولسده، زور و یا گآ تیبده گی مدرسہ لریب زنی رهنکه سالو، پراغرا امانسن گوزه لله شترو طوغرو سنده یازولغان مقاله لر اوچری باشلادی. بولار، شهبه سز، بیک جدی هم بزنگ مدنی حیاتمزه به یله نگان مسئله لر در. فقط بو مسئله لر نی اشنگ توزه گی دیب او یلاساق هم آلا رنگ حل ایتولوی ایله مدرسہ لریب زده یش- یش اوچری طورغان کو گلسز حاللر و به مسز واقع لر اوزلر نندن اوزلری یوغالور لر دیوب او شاناساق زوریا کاشاق ایتکان بولور بز. چونکه طورمش، بیگره کده مدرسہ طورمشی نڭ رسمی کاغدلر و مفصل پراغراممالر باهن مشترک نرسه سی یوقدر، ایکنچی دن، طورمش کیشلر بلهن اوزگره - پراغراممالر نی اوزگره تو بلهن طورمشنی اوزگره توب بولمی.

اوچونچی، ایکی اوج قانلی بر بنانگ اڭ یوغاریغی قاتنده بر جیمرلوعلامتی کورینه باشلاغان ابکان، بتون بنانی صاقلایاچون یوغاریغی قاتنده پیدا بولغان یارق- یورق نی صلاو اول بنانگ بقاسن تأمین ایتمی: آنک اوچون بنانگ نیگرن قارارغه هم نغوترغه تیوشلی طابوله. یوغاری قاتنده غی ییمریلو اثری نیگرنک ضعیف لگندن یا که یا کاش صالوندن طووادار.

مدرسہ حیاتبزده غی بتون کیچیلکر، بتون کو گلسز حاللر توبان مکتبلریب زنگ نیگرسز لگندن، اوقو اشینگ اڭ توبان درجه ده قویلو نتیجه سیدر.

دیلمک مدرسہ لرمزنی یولغه قویو مسئله سی آلفه قویولغانده توبان مکتبلر مزنی اساساً اوزگره تو فکری آلفه سوریلور که تیوش. چونکه ابتدائی - رشدی مکتبلریب ز یا شلریب زنگ عمر لک که قالا تورغان خصوصیت و خاقلرن اور ناشدره و نقلاشدره طورغان روحانی ماستیرسکویلر بولوب طابولار. مکتبلر اؤلک دینک. یلرجه اؤلک یاننده او طورغان کشینگ ناچار ایسلر که بویالماوی، یوغوشلی چیرلر که مبتلا بولماوی معجزه بولور اییدی.

مکتبلریب زنی نیچک ترگورگه، نیچک ایتوب آلا رنگ

نعین اول سؤالی عمومی روشکه قویدم. شولای ایتکاج سؤالده: آگلی و معلوماتلی ذاتلر مزنگ دقتلرن جلب ایتهر لک و قوللرینه قلم طوندر لرق بر حالگه کیلدی.

(۲) ۱۹۱۵ نجی یل ۱۶ نجی عدد «شورا» ده: «اوقو و عموماعلم تحصیل قیلوا اخلاقک توزه لو وینه سیمی یا که بوزلو وینه می!» دیگان بر سؤال کورندی.

مین- بو سؤالی قیلوچینگ اوزندن شونی صورار ایدم: سز، «اخلاق» نی هم «علم» نی نیچک آگلسز؟ اخلاقک علم که، علمنگ اخلاقغه بولغان تأثیر لر نی تیکشروب سزنی قناعتله ندر لک جواب بیره آلو اوچون اول سزنگ اخلاق و علمدن مراد کز نیندی نرسه ایکانن بلو شرطدر. سزنگ اخلاقدن مراد کز «اسلام دینی قوشقانچه یورو»، علمدن مراد کزده- دین و شریعت علمی بولسه- اولچاقده بلکه سؤالده قیاماغان بولور ایڈکر.

مراد کز میگا آجق معلوم بولماسده:

علمنگ اخلاقغه قایسی یاغی بلهن تأثیر ایتوینی (اگر واقعه ایته تورغان بولسه) بلکه کیسه منه نیچک ایتهر که کیره ک- طوتاسنگ ده علوم و معارفنگ چیشمه سی بولغان مدنی خاقلر آراسینه سیاحت ایتسک. آندن صولک عام و هنرده بیک توبان قلمان «ملت» یانینه کیله سگ. بالفعل سیاحت قیلو ممکن بولماسه یاخشی سیاحتاملر اوقوب کوروده باری. یا یسه تاریخ اوقیسگ. علمسز خاق بلهن علمی خاقلرنگ اخلاقلرن چاغشدروب قاریسک حتی بر ملت نڭ اوتک بدوی و جاهل زمانلر نده غی اخلاقلاری بلهن علم و مدنیت کسب ایتکاندن صوگنی اخلاقلر نی مقایسه قیلوب قارارغه ده بولا.

منه آندن صولک- علمنگ اخلاقغه «نیچک؟» به یله نووی حقنہ یاخشوق معلومات حاصل بولور.

نوشیریان یاوشف.

ش

وعظ.

سین، قزقه هیچ کشینگ، کولگاینه، بختینه. او یلامه ده، اورلهمه. اول کشینگ تختینه. نرسه دن کیلدی، آگ کولو، بختنگ آچقچی. شونی ازله، شونی تیکشر، شول تختنگ باصقچی.

ن. جلال.

کیمچیلکری، الوغ روحانی صفتلری ایله عادی دنیاده، بزنگ آرابزده یه شه گان آدملردر.

حقیقی پیداغوغ آدم گه شعرى قیافت یرمی، آنی شاعرانه تگولگان کیوملرگه کیوندروب بزنگ آلدیزغه باصدرمی، کشی نیچک بولسه شولای، یعنی بتون خاصیتلری و کیمچیلکری ایله بزگه کورساتمی هم کورساترگه ده طرشمی. اول ترک آدملر اچنده بولغان اڭ مکمل کشینی تریه ایته. آنک روحنده غی چوب-چارنی اوستالق بلن آقرناب محوایته، بوش اورونلرن منگو جو یولمی طورغان رسم لر ایله بیزه کلی وماتورلی.

رافائل چوبدهن یا که کاغد اوستونده، توروالدسین بالیچق بلن مرمرطاشنده اوزلرینگ رسم وهیکل لرن خلق ایتدیلر، اما معلم بالا جاتنده خلق ایته. یاقی جان اییه سی بولغان بر مخلوقنی، ایدگولک قهرمانی بولغان بر آدم نی تریه ایته، چوپره کده یا که مرمرده شوندیوق کشینگ جانسز قیافتن یاصاب کورگازوگه قاراغانده آرتق بولماسه کیم بولغان بر الوغ و مقدس بر خدمتدر. شبهه سز بوش بایتافته روحانی صفتلر اوستونه بیک زور حاضرلکر تلی. بتون کشی معلم لک اشن بولدره آلا دیساک یا گلش بولور.

گاملیت نڭ ناچار اوبلری حقنده قرالغه ایرشدرلر. اول گاملیتنگ بتون اشن آستدن تیکشرو، ممکن بولغانده اوستالق بلن گاملیتنگ اوزندن سرلرن آلو اوچون آنک یانیه بر یاقن کشینس بیاره. گاملیت فارولتنگ کشیسی نیندی مقصد بلن کیلگانون آ کلی. اول اوزینگ قوناغی بلن سوبله شوب او طرغانده موزیقانتنگ قولندن فلیته نی آلوب اوزینگ مصاحبنه بیره:

— رحیم ایوب بره کوی اوینا کر ئلی.

— مین اوینی بلمیم پرنس.

— زنهار دیوب ئه یته، اوینا کر ئلی.

— عفو ایتکر، پرنس، مین حقیقتاده اوینی بلمیم.

— اگر مین چنلاب اوتهم ایکن؟

— بو اوینس قورالن مین قولیمه ده توته بلمیم.

— بو بیک جیکل: فلیته نی آغزغه قاباسن، تیشکلرینه بارماقلر گئی

قویاننده اوره سنگنه:

— بوغنه جیتمی، پرنس، موزیقهنی اوینی بلور اوچون

اوستالق هم تالانت کیره ک.

— درست. صولک سین نیچک مینم جانم بلن اوینارغه باطر جیلایق

قیلدک؟ فلیته ده اویناوغه قاراغانده مینم جانم بلن اویناونی چیگرلک

دیوب اوینادگمنی؟

شیکسپیر اثرندن آلونغان شوشی قطعه مکتب نڭ هر بولمسهینه

ئری حرفلر بلن یازیلورغه تیوشلی در. بالانگ جانی بلن اویناو،

اوستوندن شوشی کفن نی آلوب تاشلارغه؟

بیک بورون، بورندن بر نیچه مڭ یلار اول یه شه گان قایسی بروحشی قبیلهرده قوت اوچورغچ بر عادت بولغان. آلا برده شهر یا که بره ر عمومی یورت بنا ایته باشلاسار نیکز آستینه تریله ی کشی کوملر ایکن. نیندی یه مسز وحشیلک! اگر تیره نره ک اویلانسه بو یه مسز عادت آستنده تیره ن بر معنی نڭ، قارت بر عقل نڭ حکمتلی اشاره سن کورور بز. هر اشنگ، هر مؤسه نڭ نقلعی، و حیاتی لغی کشی نڭ جانی بلن یریلوب اشله ونده، بتون عمرن، محبتن اوز اشینه صرف ایتوونده، سوکئی نامچی قانی تامغانه قدری اوز اشینگ کاملله شوی اوچون اجتهاد ایتوونده ایکانون قارت زمان سیزگن هم تجربه آرقاننده شوکا اعتقاد ایکن.

مکتب شخصی، اجتماعی حیاتده، شبهه سز، اڭ زور اورن توتقان، لزومی جهتندن برنجی طورغان بر مؤسه در.

چن معناسیله، بز آنک اهمیتن آ گلیمزمی؟ کیره کلگن حس ایته بز، هم مکتب اشینه جان بیره زمی؛ مکتبلرگه معلم بولا طورغان کشیلردن آلا نڭ مکتبکه جانی بلن یریلوب اشله ون نلیزمی، آلا نڭ استعداد واستحقاقلرن اولچیزمی؟

بزده معلم لک بر کسبکه ئه یله نوب بارا. بر نیچه یللم مدرسه ده اوقوب بایتافته علملر نڭ اوستکی قاتلاوری بله طانوشه، صابرانیه غه باروب امتحان بیره. مونه بو بتون حقغه مالک بولغان معلم. بو کشیده معلم لک اوچون لازم بولغان روحانی صفتلر، اوز اشینه محبت، اصول تعلیم و تریه دن تیوشلی معلومات بارمی یوقمی. بو مسئله گه اهمیت یررگان کشی حاضرگه بیک آز کورونه. اش جیکل حل ایتوله. کارخانه ده (مکتب) اورن بوش، ئه فهندی کیله ده اشکه طوتوته. اش اوز یولی بلن بارا. ته گهرمه چ ئه یله نه، یا کئی ئه فهندیده اول اشله ب کیتکانتنگ یولی، عمومی ره وشده کورگازگان بر ترتیب ایله اشنده دوام ایته. مونده کوب نرسه تله نمی: وقتنده بوروسن، ماشینانی ئه یله ندرسن.

معلم لک کسب توگل.

اول، صنائع نفیسه نڭ اڭ نچکه هم تکاملگه ایرشدروی اڭ قیون بولغان بر بولمی در.

حقیقی پیداغوغ، اوزینگ تله گی، میلی بلن، اوقتو و تریه اشنده گی تالانتی بلن مکتب اشن اوستونه آغان معلم، شیکسپیر، قانوا، رافائل شیکلی داهی و رساملردن کیم بولمغان بر رسام وشاعر در.

شیکسپیر اوزینگ اثرلرنده انسانیتکه اولمی طورغان آچق وترک تپلر بیردی. آنک تیپلری یصالما توگل، بلکه ترک و بتون

پروفیسور موللر و «مینم اصولم» (۱).

(سلامتک، طازاتی شیکلائی قیمتلی بر دولت جهانده بوقدر)

حیانه امکان خارجنده ظن ایتولگان کوب نرسه لر، اربابی ایچون طواق یومرقهسون ته گهرده تو قدر بیگل و بسیط نرسه لر در. بو هر فنده و هر مساکده شوشی روشده در. بر ضرب مثل بار: «اش بلگانک، قاج حاضرله گانک» بو بیک طوغرودر. یالغز اوزینگ بولدقغی، یتوشچن، فعال و اشچهنلگی و متشبدگی سایه سنده یاوروپاده، خصوصی ایله آمریقادده هیچده بوقدن ثروت صاحبی. یایلق و مال ایسه سی بولوب کیتوجیلر میلونیرلر بار. فی الحقیقه بتونلایوک سرمایه سز اش کورو ممکن توکل فقط نه اولسه ده فعال، تشبث، جسارت و عزملی بولمق ال یوک سرمایه در. یالغز انتهار ایتک ایچون تبدیل مکان شرطدر.

بو کون مدنیت دنیاسنده ریاضت بدنیه طوغر و سنده داهی بولغانلر، عموم طرفدن اول مذکور فنده اقتداراری تصدیق ایتلوب، مسلم الکل درجه سنه منگانلر بارچه سی ده وظنلندن بر حیده درلر. ساندوو، گیرمانیاقی نیمس بولدیقی حالده انگلتره ده؛ آتلا فرانسوز بولدیقی حالده آمریقادده؛ موللر دانیمارقلی بولدیقی حالده اسویچره ده شهرت کسب ایتمشلدر. بو کون دهان نصیبه دار بولوجیلر برله بو ذکر ایتدیکنز اوج ذاتدن هیچ برسی نه باروتنگ موجدی ونده رادیومنگ کاشفیدر. هر اوجیسی ده عقول متوسطه اربابندر.

بو اورنده اوزندن بحث ایتهرگه تله دیگمز موللرنی بزندن باشقه دنیاده هر ملت طانومشدر، موللر اوزی اصل دانیمارقلی. بالاققتدن اعتبارانوق اسپورغه مراقی بولغان ایش، وجودی قدر دماغی ده سلامت و طازا ایش. موندن اون بریل ثلک (۱۹۰۴ ده) اول «مینم اصولم» نامنده گی اثرن نشر ایتکان و شول کوندن اعتبارا موللرنک اسمی ایله دنیا طولمشدر. موللر اثرن ۱۹۰۴ سنه، آوغوست دورتنده ۲۰۰۰ نسخه اولاردق مطبوعات بازارینه چغارغان و ۳-۴ کون ایچنده صاتلوبده بئکان. دورته ر مگ نسخه اولاردق طبع ایتدردیکی ۳ نجی و ۴ نجی باصمه لری ده ۴-۵ آیدن قالمیچه صاتلوب بتمشدر. بیشنجی طبعسنی ۱۰۰۰۰،

(۱) پرافیسور موللر جنابلرنک گیمناستیکه حقدده یازغان اثری «مینم اصولم» اسمنده بولوب، بتون عالم طرفندن مقبول کورلگان و بتون یاورویا تللرینه شول جمله دن تورکجه ایله روسجه غده ترجمه ایتولمشدر. کورسه تکان اصولی بتون دنیاده غی ملتر طرفندن قبول ایتولگان. روسجه ده دورت مرتبه طبع ایتولگان. ناشری ایسه مه سکوده بولف شرکتی در. کیله چکده پرافیسور موللرنک بو کتابینی ترجمه ایتهرگه نیشم بولغانلقدن موللر و کتابی حقدده بر آز معلومات بیرمکچی بولاه.

آنک اجکی و روحانی دنیاسن منتظم نعمه گه ئه یله ندره، آنارن محبت، ایدگولک هم طوغریلق آهنگگی حاصل ایتو اوجون بیک اوستالق، اوزون وقت هم جدی حاضرلک کیره ک.

بتون مکتبلر اوجون رسام - معلملرنی قایدن تابارسز، آندی معلملر عصرلرده بره رله بکنه دنیاغه کیله لر بیت دیورلر. شبهه سز، هر مکتب اوجون پیستالوتس، کامینسکی، پراغوفلر، اوشینسکیلر طابولماس؛ فقط رافائل لر، شیکسپیرلر، فیدیلرده یل صاین طومیلر بیت، شولایده صنائع نفیسه بیر یوزندن یوغالمی، کوندن کون کیریگه کیتمی. ادبیات، تیاتر، موزیقه هم رسم بو کشیلرنک یوقلغی سببلی اوزلرینگ یولارنده توقتاب طورمیلر. هر اشکه داهیلر کونساک توکل مکتبلر، طودورورغه اولر زده بولماس ایدی. موندن برنجی تله ک: هر اشنی اوز کشیسی، اوز اشن بتون یوره گی بلن سویه طورغان، اوزینگ اشن اوز قارشنده مقدس ایدیالی اوجون اشلی طورغان کشیلرنک شله ویدر.

ا کرده مکتبلر گه ماستیرسکوبلر ایتوب قارامیچه ارقو و تریه اشینه صنعت نفیسه دیوب قاراسالر. شبهه سز اوقو اشیده ترقی باسقیچنگ ال گوزل. ال یوک یوغاریلغنده بولور. یا که شوکا یاقلا شور ایدی.

معلم - رسامنگ قولنده دنیاده ال قیمتلی ماتریالدرکه اولده، آدم روحیدر. ییلگولی، بو اشده خلقنگ قاراشیده اهمیتلی اورن طوتا. خلق اوزلرینگ بالاری تریه ایتوله طورغان یورطقه، معلم نک خدمته تیوشلی بهاسن بیرمه سه، معلم گه پوچته آرباسینه جیگولگان باشقرط آطینه قاراغان کبک قاراسه، مکتبده داهی توکل پیغمبرلر خدمت ایتسه ده کونکان جیمشدر یتوشه آلماسلر. آدم ایدیال چیشه سی، علم دیگگری بولسون همانده آشارغه، اچهرگه، عائنه سن تریه ایتهرگه محتاجدر.

معلمدرکه اوقو اشن سویگان، تیوشلی علمی اقتدارغه مالک بولغان کوب کشیلر خلقنگ طویاس معامله سندن منگولک تله نچیلکلدن بیزار بولوب مکتب اشن تاشلاب ایکنچی اشله رگه کرشوب کیتلر. اگر خلق مکتبنگ جن معناسیله مکتب بولوون تله سه، آنی مادی جهندن شوندی اورغه قویسونکه. اول اقتدار و کوچ ایسه سی بولغان معلملرنی طارطا طورغان مرکز بولسون. شونده غنه بزنگ مکتبمزه جان کرور، شونده غنه بخت آلمه بز شقسز کفنن تاشلاب حله کییر...

علاء الدین خدایاروف.

برله مشغول بولغان و شوندىن صوڭ اوزىنگ «اصولنى» نشر و تميم ايتو ايچون، شول مقصد برله اسويچره گه كيتكان. وجودى غايت متانسب جدا طازا و سلامتدر. دانيمارقىلى مشهور رسام قارل بلوكتنگ نظر دقتن و انظار تقديرن جلب ايتكان. مشار اليه بر كوتى موللر گه «سين ۰۰۰۰ يىم دنياده تورديگم اسانلرنگ الك گوزه ليسك» ديمشدر.

بزننگ روسيه ننگ دوكتور قرازوسكى ده اوزىنگ موللرغه يازغان مکتوبىنده: «سينگ وجودنگ برله يونان قديمده بولغان هياكل آراسنده ييك زور بر مشابھت كوره من» ديمشدر. موللرهر تورلى اسپور مسابقه لرينه اشتراك ايتكان و ۱۳۲ دفعه برنجيلىك مكافاته نائل بولغان. بو مكافتلرنگ كوبره گى اسپور مراقلى لرنده كورلىگان مكافتلر بولغانلغى كيك بالغز اسپورده بر تورلى آيرمالق كورسه تو و اسپورنگ محتاف نوعلرنده قابليت جسمانيه و قدرت عضويه سن كورسه توبده قازانمشدر. مثلا هر نوع سرعت و امتداد يارشلرنده يوغارى چقان. تيربه نوده، آتوده، پنتالون مسابقه سنده، بيبوده، تانسو و هر تورلى رياضت بدنيه اويونلرنده دائما برنجى چقمشدر. دانيمارقه غه ييك كوب اسپورلر ادخال ايتكان. و اسپور قلوبلرينه دوام ايتكان ياشلرنى يكرمى سنه مدت قدر متمادياً تشويق و ترغيبده بولناردهق هر بر كيشينگ توجه و محبتن قازانغان. موللر اثرن اوزىنگ تجربه و ملاحظه لرينگ الهامى برله هر بر كشى آكلارلق ايتوب آچق و صريح بر لسان برله يازمشدر. توصيه ايتديكى اصول غايت بسيط اولوب، آلات و ادوات تداركى كالمينه احتياج يوقدر.

ياوروباده تورلى گيمناستيقه اويونلرى وشول جمله دن فوت بول اوينامقده عادتدر. موللر بانيونى، توصيه ايتديكى حركاننگ اورطاسنه قويمشدر كه بو شايان دقتدر.

بانيودن اول ياصالاجق حركتلر، كوب اصوللرده بولغان كيك آلاى بالغز عضلاتنگ نشوونماينه گنه عائد توگلددر. بولار اعضاى داخلينگده فوق العاده صورته فائده له نولرن موجب بوللار. موللر جنابلرى يازغان اثرنده آيت: «اعضالرننگ قوتلى نق بولولرن، قوللرننگ سرتلگى برله اواجو طوغرو توگلددر. صحيح وسالم اعضاى داخلينگ سرت وقوى عضلاتدن طانغده كوبره ك اهميتى بارددر».

يوونو كيشينه كلسه ك؛ موللر صوڭك فوق العاده صووق بولويشه طرفدار توگلددر. بانيونى متعاقب جلد (تيرى) ننگ طازارون تامين ايتو ايچون اجرا ايتولگان بر اصول و بر يول باردركه آلاى عى صردن يرلى متروك ايدى. آنى ايسه حاضر موللر اجرا ايتمشدر. پرافيسور موللرنگ شوشى اصولى، بتون دنيا طرفندن

آلتنجى طبعىنى ايسه ۱۰۰۳۰۰ نسخه باصدرتقان وشولاي ايتوب دانيمارقه تلنده حاضر گه چيكللى (۱۹۰۹) سنه گه قدر بو شول وقتده آلونغان حسابدر. آندن صوڭ بو كونه قدر احتمال ميليونلر نسخه طارالمشدر) ۲۰۰۳۰۰ نسخه طبع ايتولمشدر. هر بر مملكتنگ مطبوعاتى بو اثرنى مدح و ثنا ايتمشلر، شونگ ايچون باشقه تلر گده ترجمه ايتولمشدر.

اڭ اول اولاره ق اسوه چيلر ترجمه ايتكان هم اوچنجى طبعىنى ده ۲۰۰۰۰۰ نسخه باصدرمشلر. گيرمانيا ده ايسه آلتنجى طبعىنى ۲۰۰۰۰۰، فرانسه ده اوچنجى طبعىنى ۳۰۰۰۰۰، نسخه اولارق نشر ايتولمشدر. بو حسابلر ۱۹۰۹ سنه ده آلونغان يعنى بو اثرنگ باصلووى، تارالووى اول وقتده قدر اول مذكور مملكتلرده شول روشجه بولمشدر. آندن صوڭ بو كونه قدر نشر و طبعىنى كوبره گه ايرشكاندر؟ مونسىنى آچق كورسه تكان استاتىستيقه قولمزغه توشمدهى. روسچده ايسه مسكاوده بولف نشرىاتى طرفندن دورت مرتبه نشر ايتولمشدر. ۱۹۰۹ سنه ده توركيده رياضت بدنيه علمنده متخصص سايم سرى نام حره تلو بر ذات طرفندن تور كچه گده ترجمه ايتولمشدر. كوپى تارالغانون، برنجى طبعىندن صوڭ تكرار طبعگه احتياج توشوب توشمه وون بله آلامد. سليم سرى بك جنابلرى اوزى پرافيسور موللر و آنگ بو اثرى حقنده فيس و كوركام شهبال محله نده معلومات يرگاندن اول اثرنى تور كچه گده ترجمه ايتكائىنى يازغاندن صوڭ بويله ديهدر: «شيمدى بزده اول قيمتدار اثرنى ترجمه ايتوگه موفق بولدىق؛ باقلم بزده نه قدر رغبت كوره چك؟».

كيله چكده يعنى قول تيو برله ن بزده بو اثرنى ترجمه ايتوب اوز شيوه مزده نشر ايتدرسه ك كيره ك. مونگ بزننگ ايچون اڭ اهميتلى نقطه سى ده موللرنگ گيمناستيقه حقنده كورسه تكان اصولنده قورال فلانگه احتياج بولماوويدر. بزده گيمناستيقه ننگ مكتب مدرسه لرمز گده كروى البته توشليدر. شونگ ايچون بزگه مادى جهتى آز بولغان ياخود برده بولماغان اصوللر كيره كدر. اشته پرافيسور موللرنگ اصولى ايسه قورالسز اونارغه بولديغى حالده، بتون اصوللرنگ اڭ فائده ليسيدر.

حاضرنده ايسه موللرنگ شخصى و طرز مساعيسى حقنده اوقوچيلر مزغه بر آز معلومات بيريك. (حاضر ۱۹۱۰ سنه مراد، آندن صوڭ ايندى التى يل اوتدى. اول تقديرده ۴۹ ياشنده بولا) قرق اوچ ياشنده بولونغان موللر ۱۸۸۴ سنه سنده اعدادى تحصيلىنى اكمال ايتوب استحكام مکتبه كرگان و ملازملىكده نشئت ايتكان. بر قدر مدت دانيمارقه اردوسنده خدمت ايتكاندن صوڭره احتياط صنفه كوچكان. و ييش سنه مدت قدر سه نا توريوم مفتشلىكى

مقبول كورلمش، غايت درجهده فائدهلى بولووى ايله برابر بىكده ساده وبسيط بولغانلى ايجون پرافيسورموللر كه بتون مدنيت دنياى مدح و ثنا يادورمشلردر. مونك اصولن اڭ اول اسوه چيلر آلوب شوندىن بتون جهانغه طارالمشدر. نصيب بولوب ترجمه ايترهك نشرينه موفق بولا قالسم آنده اول حقهده طولى معلومات يورورمز نهلى. انشاءالله. عبدالحميد السلى.

مطبوع اثرلر

شريعت اسلاميه اساسلى. حقيقى عالم بولور ايجون زور جلدلى فتاوى كتابلى اوقوب چيقارغه، متلر و شرحلر، بحثلر و حائيلر برله شغلله نوركه ياكه ديستلر برله استاذلرنگ درس مجلسلريره ملازمت قيلورغه حاجت يوق. بلكهده فلرنگ قاعدهلى و علملرنگ كاپلرلى برله آشنا بولو و باشغه توشكان جزئى نرسه لرني كلى بولغان قاعدهلر كه بنا قيله بلو لازم. بوكونكى آوروپا و آمريقاد «عالم» اسمى برله معروف ذاتلر شوشدى كشيلىدن عبارت بولسه ايسكى وقتلرده اسلام دنياستنده «عالم» ديب مشهور بولغان ذاتلرده شوندى آدملر بولدر ايدى. شرعى ياكه عقلى بولغان بر مسئله نى، عصرلرلى بىك صوك بولغان عادتى آدملرنگ سوزلرلى برله حل قيلورغه طريشو اسلام دنياستنده علم توبان كيتكندن و نادانلق شليغ بولغاندن صوك چيققان بر عادتدر. جزئى و فرعى مسئله لردين كلى قاعدهلر چيقاروب ده شونى اساس ايتوب طوتارغه كوجلرلى يته آماغان ذهنلرلى ضعيف ياكه علمى تريلهلى ناقص بولغان آدملر حتى بربرينه متناقض بولغان سوزلرني جيوب و هر تورلى سقيملىرني تلفيق ايتوب بولسهده اوزلرندن مقدمكى كشيلىر طرفندن يازلغان سوزلر كه تمسك قيلورغه، علم بازارنده ناهه و جمللرلى بولماغان مؤافلرني حجت ايتوب بلوركه مجبورلر.

«حقيقى عالم» بولاسى كيلگان كشى بىك كوب. لكن مونك اوزينه مخصوص يولى بار. شول يول برله يورلمگانده بو، اوزلگنندن نصيب بولا طورغان نرسه توكل. مونك يولى ايسه تمصبسىز بولغان حقيقى عالملردن برى حضورنده تريله آلو، بو اش ميسر بولماسه شوندى ذاتلرنگ اثرلرينه ملازمت ايتودر. بىك كوب مدرسلر، شاگردلرنگ استعدادلرني اولدرلر، قابليتلىرني سوندرلر، بوزوق تريلهلى سببلى بتونلاى آدملىكدن چيقاروب هلاك ايتوب ناشيلر. شوشدى مدرسلر قيبلىندن خلقلرني كوچلهب نادان ايتو و آغه كيتولرينه قوبما بولوب طوراً طورغان كتابلرده بار. اگر نلهسهك ايدى مثال ايجون بو كتابلردن بعض

برلرنگ اسملرني كورساتور ايدك.

دنياده كتاب بىك كوب. آنلرنگ بارينى جيو و بارينى ده مطالعه ايتو ممكن اشردن توكل. شونك ايجون علم عاشقلىرى كتابنى صايلى بلوركه، كوب كتاب برله شغلله نوبده آز فائدهله نوكه ياكه بالعكس، ضررلانوغه كوره آز كتاب قاراب كوب فائدهله نو بوليتى اختيار ايتاركه تيوشلى. مونك ايجونده تحقيق و ملكه صاحبلرلى طرفندن علملرنگ كاپلرندن، جزئى نرسه لرنگ اصوللرندن بحث ايتوله طورغان اثرلرني انتخاب ايتو كيرهك.

بو اورنده «شريعت اسلاميه اساسلى» ديب اسمينى يازغان كتابمى شوشدى فائدهلى كتابلرنگ بريدر. علملك همده چن علملكنگ چيشمهسى بولغان بو اثر ياش شاگردلردن باشلاب اڭ مشهور و قارت مدرسلر مزكه قدر استفاده ايتولوركه تيوشلى بر اثر. مونى بز هر بر ادب و مطالعه اهللرينه تقديم ايتهمز. بو كتاب حرمتلو عالممى موسى جارالله افندى اثرى بولوب مسكاوده عارف افندى بورناشوف و عبدالله افندى بورناشوف اعانتارى برله باصلغان. اوستينه قوبلغان حتى بر صوم ايللى تين. هر بر مشهور كتابچيلرده ساتولسه كيرهك. مؤلفنگ اوز آدريسى: Петроградъ, Серпуховская ул., д. 5., кв. 16., Муса Бигъеву.

غزتلر

حریت اعلان قيلنغاندن صوك اوشبو اسملرده توركيچه غزتلر چيقا باشلاديلر:

آرام هلمو. استرخان شهرنده چيقادر. ناشرى استرخانده مسلمان بيوروسى و محررى حبيب الله عمرزاده.

آواز. قازانده. محرر و ناشرى شهيد احمدديف.

ابرك. افقاده. ناشرى فاتح سيني و محررى عالجان ابراهيمف.

ايل. مسكاوده. ناشرى مسلمان خلق كاميتتى، محررى محمد عياض الاسحاقى.

تربك سوز. خوقنده. ناشر و محررى عابدجان محمودوف.

نورابه. تاشكندده. ناشرى معارف شعبهسى و محررى عبدالله اولانى.

هرملت . ظرویسکی شهرنده ناشری مسلمان بیووسی
و محرری احمد تاج الدین .

♦♦

هریت . خوفنده . ناشری حاجی رحیم جان شادی ،
محرری حکیمزاده .

♦♦

نجات . تاشکننده . محرری منور قاری عبدالرشید خان .
ملت و جماعت ایچون فائده لی خد، تار ایتولرینی تلیمز .

اشعار

دلبردن آریلو تأثیریه .

فراقك آجیسینه دوغروسنی سویله سم جانم !
کویوب اولدی کباب جگر لره دولتو سلطانم
فرشته م! رحمت قیل بنده گه . کوبدرمه بس ایندی!
توشه ر قارغش لریم بن قارغاسام آخر مسلمانم
دوا اولماسه سندن حالیمه عفتلو سلطانم
چیقار قبل الاجل بو جسم خا کدن جان مهمانم .

~~~~~

اونوتمه ، مرحمت قیل دلبرم بو چشم غنا که!
ترحم قیل وجود ناز کمله قلب غمنا که ؛
سگا باشقه بنم عالمده یوقدور همدمم اصلا
مدد بو حاله سندن هم دوا درد المنا که
دوا اولماسه سندن حالیمه عفتلو سلطانم !
چیقار قبل الاجل بو جسم خا کدن جان مهمانم .

~~~~~

یته ر تیغ فلکدن بیدیغم زخم و یارالرده
دگدر از کچن کونلرده گی او ماجری لرده
آننگ اوسته سنده آتش هجرانه یاندرما
امید احسان یاردور اهل درد بی نوارده
اگر رحم ایتمه سگ دردیمه ای عفتلو سلطانم!
چیقار قبل الاجل بو جسم خا کدن جان مهمانم .

~~~~~

فراقك آجیسندن دلبرم بن زار و حیرانم
تمام بر اختلال دنیا سی اولدی دن ویرانم
جهانی کویدور وراوتلر چیقار ایچون چیکر سه م آه
بو کون هجرانگیله گویا بر وادی نیرانم
اگر رحم ایتمه سگ بو حالیمه عفتلو سلطانم!
چیقار قبل الاجل بو جسم خا کدن جان مهمانم .

~~~~~

سلام سویله نسیم! حضرت شاه خوبانیمه
مسیحیم، مهربانم، دلبرم، روح روانیمه
سراپا حالیمی عرض ایله بتدی طاقتم صبره
دوا قیلسون بو وولقاییمه یعنی دود آهیمه
اگر رحم ایتمه سگ بو حاله ای عفتلو سلطانم!
چیقار قبل الاجل بو جسم خا کدن جان مهمانم .
معلم: شاکر المختاری .

رجوع

کتاب وستنه جان ودلمه امتثال ایتدم
لذک بن کلایملر ایچندن اعتزال ایتدم .
بنی آثار ابن تیمیه حق یولغه کوندردی
ایمان و دینده ؛ مسلکده آگا بن اتصال ایتدم .
خلافکاران بنی تهدید بالقتل ایتسه ایتسونلر
آلارنگ مذهب حادتلر نندن انفصال ایتدم .
نقی قیلمام حق تعالی دن
کلامی تاشلادم بو بابده ترک قیل وقال ایتدم .
حدیث حضرت پیغمبری مرشد راهمدور
هدایتی بو یولده بن بقول حق تعال ایتدم .
بنی طعن ایتمه سون طاعن کلام علمینی بیلمز دیب
بتون عمرم بویی علم کلامه اشتغال ایتدم .
متونن حفظ ایدوب ؛ شرح و حواشن ایلدم تدقیق
مطاراتات قیلوب بوقنده تعجیز رجال ایتدم .
سمایه بورنونی دیکمش قزانی ، قشقاریلرنگ
کلامده بالکلام آنلرنی بن صقدمده دال ایتدم .
مواقف و مقاصد نظرندن اوتدیله باری
خلاصه آبروجه بوقنده بن صرف تابتدال ایتدم .
کلام و منطقک تأثیریه بن مست ولا یعقل
ایدم بو کون افاقت ایلدیمده انفصال ایتدم .

اقتدارینه ، زیره ککینه ، استعدادینه مناسب علمی بر خدمت تابلسون ایدی ، شول علمی خدمتی اسلام دینینه ده بر خدمت بولسون ایدی» دیب سویلیدر ایدی . شونگ مرادی بولغان ، الله عالی سزگه بیک اهمیتلی بر علمی و دینی خدمت حقنده محبت صالحان . سز شول قرآن فهرستی توزو خدمتینی الترام قیلوب آخربنه باروب چیقسه کر وشول اثر کرده قیامت که قدر علم اهللری قولنده یورسه ایدی . فضائل اسلام ، روح اسلام کبک ماده لر حقنده مشکلاک یوق ، آندی بحثلرنی مناسبتهی ماده لر ننگ هر یرنده کورسه توب کیتو عمومی فهرستلر توزو چیلر آراسنده معروف بر عادت . اصل اهمیتلی اش ایسه فاصله (طنش) لر نی درستله و ماده سیدر .

قرآن کریم آیتلرینگ صانلرینی وطنش اورنلرینی یاخشی تیکشروب درستله و وشوگا موافق رقملر قویوب قرآن کریمنی باصدرو بیک ضرور و لازم بر خدمت ایدی . درستله ب ورقملر نی قویوب پروچیلر بولسه مونی قرآن باصدرو چیلر البته اشلر لر . قرآن و آیتلری هم ده طنش لری حقنده ۷ نجی جلد «شورا» ننگ ۴۱۷ نجی بیتنده اهمیتلی بر مقاله بار ایدی ، بو مقاله نی البته کورگان بولورسز .

دربنبر ۱۹۱۶ تاریخنده مطبوع ۱۱ نجی نمره لومجله شریفه کرگ ۲۷۸ نجی صحیفه سنده بر بیانات و یروب : «بهایلر یا گاولسه لرده ایرانده غی اسکی مجوس و بت پرست باشقه مذهبلردن جیولوب یا صالحان بر نرسه در ، حقیقت حالده ایسکی زمانده غی باطنیه لر در» دیه جواب ویر مشسکر . ایران مجوسلری و بت پرستلری و باطنیه لر بارسندنه معلوماتم اولمادینی ایچون جنابگردن انسانیت و علم نامه رجا ایدیورم که ایرانده گی مجوس و بت پرستلر و باطنیه فرقه سی بارسندنه مفصل معلومات ویر کر . تا خلق کوزلجه بهائی لرک عقیده سندن خبردار اولوب ضلالت مایل اولماسونلر . رضا قدیروف .

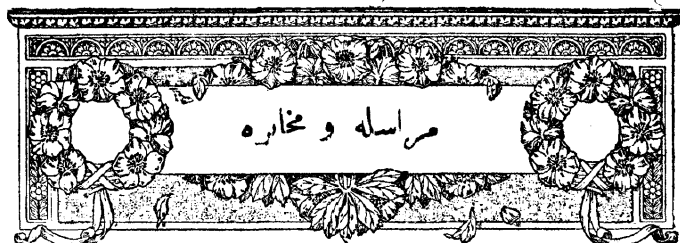
شورا : ایران مجوسیلری ، پوت پرست و باطنیه لر مذهبلری حقنده مفصل معلومات بیرو ، اونیش کونده بر چیقا طورغان و کاغد صانی آز بولغان بر مجموعه وظیفه سندن خارجدر . مونگ ایچون «تاریخ ادیان» فتنده تألیف ایتولگان اثر لر که مراجعت ایتو کیره ک . «تاریخ ادیان» فتنده بو کونده هر توری تللرده مطبوع اثر لر بار . بزنگ تلمزده ده یاخشی کتابلر یازلو اوستنده ایکانلکنی ایشتدک . شاید تیز کوندن باصلوب تارالورلر .

شورا : «شورا» ده زمخشری حضرتلرینی تفسیر وحدیث

بتون نعمانیلک ، ادریسلیکن بن رجوع ایتدم
تمثل ، اتباع خیر القرون . خیر الرجال ایتدم .
بتر ، ای عسکری ! حاضر محیطک نامساعد دور
کوته ر ! بوجام جمشیدی سکا تقدیم بال ایتدم .

معلم : شاکر المختاری . سمرقند .

بیرم . (محررتنگ اوزینه یازغان بر مکتوبدن آندی)
مین اوزم ایچون دیب قرآن کریم که بر فهرست یازغان ایتدم .
صانلر اوز مصحفه موافق قویولدی . حالبوکه بو اوزم ایچون
یاراسه ده فاصله لر ننگ درستلکینه اشانوب یتمه گانمه کوره باشقه لرغه
تقدیم قیلوغه جرئت ایته آلمیم . بوفهرستنگ اوزم اوچون فائده سی
کوب بولغانغه مینم کبک حافظ بولماغانلرغه ده کیره ککینه اشانوب
آنلر نی ده الوش آلوچی ایتسم کله . بناعلیه باصدردلر ق ایتوب
قویارغه قرار بیردم . نیک بعض بر اورنلر ده نیندی یول طوتو
حقنده غه آچیق بر اوغنه کله آلامم . مثلا آدم پیغمبر حقنده
بولغان آیتلر معلوم ، مونلر نی بر اورنغه جیو ممکن اما فضائل
اسلام ، روح اسلام حقنده غیلر نی نی روشده ترتیب ایتو کیره ک .
بوسی بر . ایکننجی بر شبهه ، صانطوغر و سنده . فاصله لر نی تیکشور که
حاضرده و قتم مساعد توگل . «تفسیر نعمانی» ده سزنگ خدمتگر
کرگان . فواصل (طنش) صانلری سزنگ خدمتگر بولسه کیره ک .
شوکارغه اشانوب فهرست باصارغه یاریمی؟ شوشی حقده اوز کزدن
بر سوز ایشوتسم کله . ایندی نی دیسز؟ شوگا تیا انوب فهرست که
رقملر قویسه م یاریمی؟ بو سوآلمنگ جوابینی خط برله بیرسه کزده ،
«شورا» ده یازسه کزده یاری .

ابراهیم .

شورا : تفسیر نعمانی تکمله سی اورنیورغ شهرنده باصافان
بولسه ده آنک تصحیحی باری اصل نسخه برله درستله و دن گنه
عبارت بولوب باشقه جه تصرف قیلنمادی ، طنش لر وطنش لرده رقملر
اصل نسخه که موافق قویلدیلر . آنی تصحیح قیلوجی آدم فواصل ننگ
درستلکینه کهیل بولمی ، بو طوغر و ده هیچ بر مسئولیتی اوز
اوستینه آلی . بر درویش هر وقت : «شوشی ابراهیم ننگ اوز

سوزنگ قسقه‌سی شول: زمخشری. معتزله‌لرده معتبر طوتولغان معنا برله حدیث علمنده ماهر بولسه ده اصل حدیث نقادلری و سلف عالملری قاشنده مقبول بولغان مسلك‌گه كوره حدیث علمنده جیاولی، تیوشسز بریول برله باروچی آدم ایدی.

فازانه ۱۹۱۵۰ نجی یل چیقغان ۷ نجی «شورا» ده امام محمد اصلاح اقدی اژدانوف، حرام کسبلرنی سویله‌گان وقتده اوشکروچیلکنی هیچ بر قیدسز، مطاق حرام کسبلردن سانلغان، حالبوکه قرآن اوقوب اوشکرونک درستلگی و بعض بر صحابه‌لرنک جایان چاقغان کشینی یدی قات سوره فاتحه اوقوب اوشکرووی وشونک برابریه اوتوز قوی آلی، شول اشنی رسول‌الله درست کوروب قویلردن اوزینه ده الوش جیقاررغه پیوروی احمد، ابوداود، نسائی، ابن‌السنی، حاکم و بهیق روایتلرنده مذکور. بر صحابی سفرده تیمورگه باغلانغان دیوانه‌غه اوچراغان. خلقلر: «سزنگ پیغمبر کرده کوب خیر بار، سینده ده اوشبو دیوانه‌غه دوا ایثارلک بر حال یرقمو؟» دیدکلرنده مذکور صحابی اوچ کون ایرته وکیچ بردر قات سوره فاتحه‌نی اوقوب اوشکرگان (حدیث عبارتده توکورگانی ده مذکور) باذن‌الله دیوانه، شما تابوب صحایغه یوز قوی بیرگانلر، صحابی قویلردن شبه‌له نوب رسول‌الله‌غه ایتکان. رسول‌الله: «آل آشا، بره و باطل ایم طوم ایله آشی اما سین حق ایم برله آشاغل» دیگان (مشکات جلد اول باب الاجاره) اوشبو مذکور دلیللر بولا طوروب نیچوک اوشکروچیلکنی مطلقا حرام دیورگه کیره‌ک؟ بو بلکه سنت بولغان براش بولا. باشلر آراسنده بورونغی علملر اشن مطلقا مگروه‌غه صایوچیلرغه بوسوز بیك زور یول باشچی بولا. «کان اذا مرض احد من اهل یته فث بالمعوذات» حدیثی ایله ده اوشکرونک جوازی ثابت بولسه کیره‌ک. بولرنی انشاء‌الله مقاله صاحبی بله طورغاندر، لکن نیندی اوشکرولر حرام، نیندیلر درست ایکانینی ایضاح قیلوب محترم «شورا» ده یازولرینی کامل توبانچیلک ایله اوتنه‌مز. صالح صغیری. «باگ چیشه» ده موقت امام هم معلم.

علملرنده متخصصلردن ایدی دیولگان. تفسیر کشفاده هر سوره آخرنده غی حدیث‌لرنک موضوعاتدن ایدوکنده شبهه ایتوچیلر بولمسه کیره‌ک. حدیث علمنده راجل بولغانلقدن اوزندن مقدم علماغه حسن ظن و تقلید یولیه کتابلرنده ضعیف و موضوع حدیثلر یازوچی اهل علم بایتاق بار. زمخشری ایسه بولرنی اوزی قصدا وضع ایدی دیلر. هر حالده مشارالیه جنابلری اگر فن حدیثده اختصاص کسب ایتوچیلردن بولسه ایدی اوزی حدیث وضع ایتو توگل بلکه باشقه‌لر طرفندن وضع ایتولگان حدیثلرنی حدیث حسابندن چفاررغه تیوشلی ایدی زمخشری‌نگ بوندن مقصدی «خلقتی قرآغه رغبتاندرو بولدی» دیلر. آنک بو معامله‌سندن فائده بولدیمی یا بولاچقمی؟ اول معلوم توگل اما حدیث وضع ایتونک اسلام عالمینه ضررلی اش ایدوکی معلوم. ذاتا احادیث صحیحه‌ده و برده آیات قرآنه‌نگ اوزنده قرآغه رغبت قیلدرراق و خلق‌نک نظرن جاب ایثارلک صفت و فضیلت یوق ایدیمی؟. حالبوکه خلقتک قرآندن اعراض قیلوی، آنک حقنده احادیث موضوع‌لر یوقلقدن توگل بلکه خلقتک منطق، کلام و خلاقیاتقه برلوب کیتولری سیبلی ایدی. زمخشری تفسیرگه متعلق حدیثلرنی ده کیچ اوطون جیوچیلر قیلندن کیتوره. اوشبو عمللرنه قاراب فن حدیثده اول جیاولی بولغاندر دیب ایتورگه یول بار. بلغنی ان رجلا منکم یحدثون احادیث لیست فی کتاب‌الله ولا تؤثر عن رسول‌الله صلعم واولئک جهالکم. بخاری. ج ۸ ص ۹۸.

امام و مدرس مطیع‌الله العطائی.

سور: معتزله‌لرنک «حدیث» حقنده اوزلرینه خاصراق بر یوللری بار. شول اوزلری قاشلرنده معتبر بولغان مسلك‌ده زمخشری متخصص ایدی. مونک اوستینه ده حدیثلرده بولغان «غریب» لر حقنده خدمتی آبولمادی. شول جهتدن زمخشری حقنده «حدیث علمنده متخصص ایدی» دیرگه وجه بار. شولای بولسه ده بو سوز، خلاف معنایی آکلاتورغه یول آچو بولغانلقدن بزدن تیوشسز صادر بولغان. بز ایندی مذکور سوزمزدن قایتدق. تنیه ایتوکر ایچون رحمت!، قیلغان بحثلرکژ اورنلی. خلقتی قرآن کریم‌گه رغبت قیلدرو یه لی موضوع حدیثلر توگل بلکه اوزینی یاخشی آکلاتو و آنکده انسانلرنک حاللرنی اصلاح قیلوغه، اخلاقلرنی تهذیب ایتوکه سبب ایکانلگینی درست کورسه تودر. سزنگ مطالعه‌گررغه اوشبو جمله‌لرمزنی‌گنه قوشاررغه مجبورمز: ۱) کشفانک سوره آخرنده غی حدیثلردن هر بری ده موضوع توگل، آراده درستلری ده بار. ۲) بو حدیثلرنی قصدی صورتده وضع ایتوچی ذات باشقه‌لر بولوب زمخشری ایسه شونلر برله فائده‌لر نوچی‌کنه‌در.

روسیه مسلمانلرنیڭ برنجی اسپیزدلری

(برنجی مایده مسکاو شهرنده آچلار)

«دینی و اجتماعی مسئلهلر» اسملی کتابده اسلام دیننده شرعی دلیل بولغان «اجماع» نی: «مسلمانلرنک اولوالامرلری طرفندن شرع مقصودینه خلاف بولماز روشده اوز عصرلرنده بولغان مصالح

برله خلقلر جيولسهلرده اوتكان مك يل ايچنده مونلرنگ رسمي بر مجلس نظامنجه عمومي حاجتار حقتده برگنه مرتبه مذا كره ايتشوارى ده ايشتولگانى يوق ايدى .

موندن صوڭ «مسكاو» ده كى مسلمان اسيزدى روشنده اسيزدلر باشقه مملكتلرده كى مسلمانلر طرفندن ده ياصلور همده ياصلورغه تيوشلى . لکن تاريخ، بو حقتده برنچيلك شرفنى روسيه اسلاملى اسمينه قيد ايتسه كيرهك وبو خاصيتتى ده آلرغه خاص بولغان بر امتياز دن ايكانلكنى علاوه قيلسه كيرهك . «هذامن فضل ربنا» .

بتون دنياده مسلمانلرنگ تمام ذلت كه توشكان ومسكنت قارانغولقلرنده آداشوب يورگان بر وقتلرنده شيخ جمال الدين حضرتلرندن سلام كيتروچى بر مريدكه: «بو حاللر ايندى سيدكه اثر ايتمى بولماعاندر، مسلمان دنياسينك شان وشوكتى كونارلو حقتدهغى اميدلرى خيال ايكانلگينه قناعت ايتكاندر» ديگان ايدم . مريد ايسه موگا قارشى: «يوق، آننگ اميدلرى حتى سز كورگان وقتلرندن ده آرتدى، هيچ بر يرده كى مسلمانلردن اميد ايتمگان خدمتلرنى وهمتلرنى روسيه اسلاملرندن كوته وهر وقت: روسيه ايمپراطورلرنگ ظلم واستبداد اورقلرندن حریت آغاچلرى چيقوب اوسار، قتته قازانى مسلمانلرنى تريبه ايته بوسيبلى مونلرده حميت، غيرت وصافق اولنگره - بتون اميد شونلرده - ديب سويلي» ديدى . سيد حضرتلرى اميد ايتكان نرسهنگ بالفعل واقع بولوينى كوررگه بز موفق بولدى .

بز اوزمن بو مجلسنى اوز قوممز و اوز عصرمزغه نسبت برله شرعى اجماع ديب باگانمز سيبلى آنك طرفندن بيرلگان قرارلرغه بوى صنونى روسيه مسلمانلرى ايچون لازم كورهمز . وكيلرنگ اجتهاد صرف ايتكانلرندن صوڭ بولغان قرارلرنگ حتى نفس امرده خطا بولغالر ينى ده باشقهلرنگ جزاف و تصادف بولغان صوابلرغه ترجيح ايتارگه مجبور بولامز . اوشبو قرارلرنى بوزو حتى يالگر يالگر كشيلىرده توگل . بلكه شوشى قيبندن بولغان ايكنچى بر اسيزدننگ گنه ايكنچى بر «اجماع» نك غنه حتى ديب بله مز . الله تعالى خبرى اشلرگه موق ايتسون، اسلام دينى ومسلمانلر ايچون منفعتلى فكرلرنى الهام ايتسون اسيزدن جيوچيلر، وكيل بولوب باروچيلر، وكيل قلوب يياروچيلر، مادی و معنوى روشده خدمت ايتوچيلر و ياردم يروچيلرنگ هر برينه الله تعالى طرفندن خيرلى جزا، ديناوى و اخروى مكافات احسان قيانسون!!

ر . ف .

Passerium
Palo

عامه طوغروسنده اتفق برله بيرلگان قرارلردن عبارت» ديب تعريف ايتكان و شوشى تعريفنى ده: «بو يرده كى اولوالامر - دن مسلمانلرنگ دين و جماعت خادملى (اهل حل وعقدلى) اراده قيله، بو سوز آستينه مجتهدلر، اقتصادى واجتماعى، مدنى و سياسى، عمرانى و عموما ديناوى عالمرده كرهلر» ديب تفسير قيلغان ايدك .

كتاب باصلوب چيقاچده باشلرمزدن برى «بو كونگه قدر اصول فقه عالمرى طرفندن تعريف ايتولگان اجماعنگ و قوعسى بولغانى ده يوق، بولوى ممكن ده توگل ايدى، بز مونى بارى كاغد اوستنده كى يازولر ديب گنه بله مز . اما سز تعريف ايتكان اجماعنگ و قوعسى ممكن لکن موگا زمان مساعده قيلماز، ايندى موندى بر اجماع بولا قالسه كوكدن حضرت عيسى توشوب يردن حضرت مهدى چيقانندن صوڭغنه بولور» ديب مکتوب يازغان ايدى .

كتابنگ باصلوب چيقوينه اوج يل طولغانى يوق اما بز تعريف ايتكان اجماع مجلسى توزوله در و بزنگ سلامت و قتمزده بوش واقع بولادر .

اوشبو كون (۱ نچى ماى) ده مسكاوده آچلا طورغان عموم مسلمان اسيزدى، كامل معناسى برله «دينى واجتماعى مسئلهلر» ده سويله نگان شرعى اجماع مجلسى بولور انشاء الله .

بو مجلس كه اوتوز ميليوندن عبارت روسيه اسلاملرنگ نخبه لرى جيولدى . مونده بز اوزمز تعريف ايتكان (دينى و اجتماعى مسئلهلر ۸۹ نچى بيت) مجتهدلرده، اقتصادى واجتماعى عالمرده، حقوق عالمرى ده، دوكتور مهندس و سوداگرلرده، محرر و مؤلفلرده، اشچيلر و عسکرلرده، هر تورلى مشروع مؤسسه و اداره لرنگ باشلرنده طور وچيلرده همسى بار . مونلرنگ كوبسى، هر تورلى ولايتلرده، اوبلاستلر و اوبازدلرده، شهر و آللرده بولغان عموم مسلمانلر طرفلرندن بوكونده ممكن بولغان يوللرنگ اڭ درستى و اڭ حقايتلىسى برله رسمى صورتده سايلانوب ييارلگان دين و ملت، خاق و جماعت خادملر بدر .

مسكاوده بولغان بو اسيزد، نوح پغمير طوفانى مرتبه سنده خارق عادت حادثهلردن بولماسه بولماز اما رسول اللهغه وحى كيله باشلاغان كويدن بوكونگه قدر اسلام دنيا سنده بولغان واقعه لرنگ اڭ زورلرندن سانالورغه لائق . اوتوز ميليون مسلمانلرنگ هر تورلى طبقه و صنفلردن عبارت بيش آلتى يوز قدر وكيالرنگ آروپا حكومتلرنگ ياتخزلرندن برنده جيولوبده اوزلرنگ دينى واجتماعى مسئله لرى حقتده رسمى صورتده كيكاشولرى و فكر آلشوب قرارلر چيقارولرى بوكونگه قدر بولغان حادثهلردن توگل . «عمرات» ده بتون دنيا مسلمانلرندن هر يل اورنار مگگر

مرحوم و مغفور له طرويسكى ده زين الله حضرتلى حقنڊه مرثيهء عاجزانه در:

ارجعی امرینه ابدوب امتثال
فرشی و عرشی ایدی چون بی جدال
مخلص و باران وهم اهل و عیال
شیخ عالم ایدی چون بی قیل و قال
پیرو پیغمبر ایدی خوشخصال
هم اصولی هم مفسر بی مثال
نقشبندی مخزن اسرار و حال
بو دریاده مثلنی بولمق معال
کتدی فالدک رمز یابی پروپال
ایت بو مصراع ایله خلقه پر ملال
بو دعای قیل قبول ای ذی الجلال
آخرک یکر می. ایکسی ماه وسل
به کوننده هم ایکنچی فیورال
رحمته غرق ایتسون خدای لایزال
صبر و برکل ای خدا هم حسن حال
مخدومی عالی گهر اهل کمال
در مبارکباد فی الحال و مال
مظهر اولسون عبدرحمان خوش فعال
تحقیق و تصدیق ایدر فی کل حال
مرثیه نظم ایندی «رمزی» بی مجال

شیخ زین الله چون نابدی وصال
روح پاکی عرشه پرواز ایلدی
فانلر آغلاب ماتم ایچره فالدی هب
سپل غمندن طوئدی عالم سرتسر
ذوالجناحین حقایق دستکاه
عالم عامل محدث هم فقیهه
مرشد کامل ایدی فطب زمان
مثلنی بولمق خیال ایتمه صافین
تقدیر ایدر فضلکئی آثارکئی
قیل دعا هم تاریخ فوتن بیان
«اولسه ایدی داخل جنات عدن»
یعنی مک اوچبوز اونوز بیش هم ربیع
مک نوفوز یوز اون یدنچی پنجشنبه
لیک دفنی جمعه کون اولدی تمام
ماتم ایچره فالمش اهل بیتینه
حمد لله جالس اولمش برینه
استقامت ایله بزلردن دعا
الولد سراییه سرینه
انشاء الله عبدرحمان اولدیغن (۱)
تعزیه و تهنیه بی مشتمل

«اولسه ایدی داخل جنات عدن»
۹۷ ۲۵ ۶۳۵ ۴۵۴ ۱۲۴

۱۳۳۵
رمزی.

(۱) و عباد الرحمن الذين يمشون على الارض هونا (الى آخر السورة) گه اشارتدر. رمزی.

ناشری: «محمد شاکر و محمد ذاکر رامیفلر».

محرری: رضاه الدین بن فخرالدین.

580

«شورا» اورنبورغده اوله بشه کوننده بر مققاه ادبی، فنی و سیاسی مجموعه در.

КАСА ЗА ОБЪЯВЛЕНИЯ: на 2-й странице облсжки
30 коп., ан 3 и 4 стр.—20 к. за строку петита.

Адресь: г. Оренбургъ, редакция журн. „ШУРО“.

آبونه بدلی: سنالك ۸ صوم، آتی آیلق ۴ صوم ۳۰ تین.
۱ج آیلق ۲ صوم ۲۰، بر آیلق ۸۰، برمهلب ۴۰،
چیت مملکت گه یالق ۹ صوم.

تصحیح

۸ نچی عدد «شورا» نڭ ۱۹۱ نچی بیتمده ۲ نچی باغاناده
بعض بر خطالر کینمش وشولای تصحیح ایدلسه ایدی:

یول	خطا	درست
۷	یاتر	یاترا
۱۰	کیچدن	کیچلرن
۱۲	فدا	خدا
۱۶	س.م.ج.م.س.ا.ج.	س.م.ج.م.س.ا.ج.

قوتولدم» دیب بلدردنگاج ایچ صرخالوی آدملر کیله باشلاغان.
هم ایچ صرخالوینه شوندن شفا تابالر. چیشمه نڭ صووی قوتلنه
بارا هم اولده بولماغان بر علامتی ده بار: کوبکدن قاتقان نرسه
کبک ییگل کنه «معدن»ی بار. چیشمدهن آلفانده یومشاق صمان
بولوب، طورا- طورا قانا، قارتراق بابیلر: «بز بلگانده شول
اورن احاطه لی ایدی؛ احاطه سی چرکاج احاطه سزقالدی، بز نرسه،
احاطه لی بولغانن بلمه سه شده اول اولیا قبری، اول تیرمه ده قرآن
اوقوب باغشلامی اوزما گز، بر هلاکتکه اوچراسز دیب وعظیلیر
ایدی» دیلر. ایچ صرخالوی آدملر بو کونده شول چیشمه صوینی
ایچلر هم شفا تاپمز، دیلر.

عبدالله صابروف

برکتاش آنا

بزنڭ «طوقماق» یاشده «برکتاش» آنا اسمنده بر اولیا
بار. بورون زمانده کافرلردن قاجوب تاش آراسینه کرگان بو ذات
همیشه سلامت دیلر. اگرده «طوقماق» غه بر آفت کیله چک
بولسه بو آدم درحال طوب آتوب خلقنی آگاهله ندره، طوپینڭ
یه دره سی قاربوز زورلغنده اوتدن عبارت. اطرافده بولغان باشقه
اولیانر برله ده شوندی طوب آتوب سوبله شه و یگش قیله دیلر.
اوزی هر تورلی حاجتلرنی اوتی (قاضی الحاجات) وهر تورلی
بلالرنی یباردهر. ییک شه کشی! ...
مخلص.

۱۹۱۶ نچی یلغی «شورا» نڭ بتکان نومرلری:

۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۹، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷

۱۸، ۱۹.

بوندن باشقه لری آزلاب بولسده بار. نومری

۴۰ تین، پوچطه ایله ۴۹.

اداره دن:

«شورا» نڭ فنوار آینه ده هم
فیورال یاشنده چققان نومرلری
بتکانگه مذکور آیلرنڭ باشندن
آبونه قبول ایتلمیدر. آبونه یازلو
ایچون آقچه یباروچیلرگه مارت
باشندن غنه یبارله چکدر.

اول کون کوروشی ژورنالی نڭ مشتری لری دقتنه

حاضرگی احوال نڭ کینرگان بعض بر مانعلری سنبلی «اول کون کوروشی
ژورنالی» نڭ ۱۹۱۶ نچی یل اوچون بولغان آخرغی نومبرلری اول یل اچنده
چقوب بته آلهادی. اول نومبرلرنی اوشبو ۱۹۱۷ نچی یل اچنک چغاروده دوام
ایتنه چکمز. شونڭ ایله برابر ۱۹۱۷ نچی یل اوچون ده مشتریلر قبول ایتله در.
ایسکی یل نومبرلری چقوب بته ایله یا کا یل نومبرلری یبهریله باشلار.
شوکارچه محترم مشتریلر مڭ صبر ایتولری بیك توبه نچیلک ایله اوتنیله در.
یللق حقی بر صوم. ژورنال سوراتور اوچون آدریس:

Уфа, Губ. Зем. Управа, Для „Ауль конь, кюреше журналы“.

ШУРО

№ 9

МАЙ 1 = 1917 ГОДА.

«كتب سته و مؤلفلى»

رضاء الدين بن فخرالدين اثرى

حديث و سنت عالملى قاشنده «كتب سته» ديب مشهور بولغان صحيح البخارى، صحيح مسلم، سنن ابى داود، جامع ترمذى، سنن نسائى، سنن ابن ماجه، موطا مالك كتابلى حقتده يازلغان بر رساله در. حديث علمى برله شغلله نوچيلر ايچون كيره كلى معلوماتلرده بار. ۱۳۶ بيتدن عبارت بو رساله نك حقى پوچتسى برله برلكده ۵۵ تين.

آدرىس: Редакция газ. „Вактъ“ въ Оренбургъ.

«ابن عربى»

رضاء الدين بن فخرالدين اثرى

شيخ محبى للدين بن عربى ترجمه حالى حقتده ترتيب ايتولگان بر رساله در، مونده ابن عربى نك مسلگى و اوزينه خاص بولغان فكلر ندين مهملى ذكر ايتولگان. ۱۴۶ بيتده باصلغان بو رساله نك حقى پوچتسى برله برلكده ۹۰ تين. باش اصقلادى «وقت» اداره سنده.

«ابن تيميه»

رضاء الدين بن فخرالدين اثرى

اسلام عالملى نك ايگ مشهورلر ندين بولغان ابن تيميه نك ترجمه حالى، مسلگى و فكلرلى يازلغان ۸۱۴ بيتك بر اثر در. حقى پوچتسى ايله برلكده ۹۰ تين. هر بر مشهور كتابچيلرده ساتلور. باش اصقلادى «وقت» اداره سنده.

ابن بطوطه نك

دشت قپچاقده سياحتى

مترجمى: رضاء الدين بن فخرالدين.

بهاسى ۵۰ تين. پوچته ايله ۵۶ تين. باش اصقلادى

«وقت» اداره سنده.